

Innst. 392 S

(2011–2012)

Innstilling til Stortinget fra næringskomiteen

Prop. 122 S (2011–2012)

Innstilling fra næringskomiteen om Jordbruksoppgjøret 2012 – endringer i statsbudsjettet for 2012 m.m.

Til Stortinget

1, Sammendrag

1.1 Innledning og gjennomføring av forhandlingene

Regjeringen legger i proposisjonen fram forslag til jordbruksoppgjør for avtaleperioden 2012–2013, etter at Jordbrukets forhandlingsutvalg brøt forhandlingene, på grunnlag av statens tilbud, jf. vedlegg 2 i proposisjonen. Forslagene er basert på Stortingets behandling av Meld. St. 9 (2011–2012) Landbruks- og matpolitikken – Velkommen til bords, jf. Innst. 234 S (2011–2012).

Kapittel 1 belyser det politiske grunnlaget som er bakgrunnen for oppgjøret. Relevante deler av det politiske grunnlaget, som i korte trekk gjennomgås her, er Meld. St. 9 (2011–2012) og Stortingets behandling av denne, regjeringens politiske plattform og Stortingets behandling av inneværende jordbruksavtale. Det gjøres også rede for den økonomiske politikken og utviklingen i norsk økonomi de siste årene.

Veksten i norsk økonomi har nå fått godt fotfeste. Sysselsettingen øker og arbeidsledigheten har holdt seg på et stabilt, lavt nivå over lang tid. Av hensyn til rente, kronekurs og konkurranseutsatt sektor er det i denne situasjonen viktig å holde igjen i finanspolitikken, i tråd med handlingsregelen. Også hensynet til generasjonskontrakten og langsiktig bærekraft i budsjettpolitikken tilsier tilbakeholdenhet i bruken av oljeinntekter i årene framover.

Regjeringen fører en politikk som bygger på rettferdighet og fellesskap. Basert på den nordiske modellen vil regjeringen fornye og utvikle de offentlige velferdsordningene og bidra til et arbeidsliv der alle kan delta. Regjeringen vil legge til rette for økt verdiskaping og for utvikling over hele landet innenfor rammer som sikrer at kommende generasjoners muligheter for å dekke sine behov ikke undergraves. Dette krever en ansvarlig politikk med vekt på natur- og miljøhensyn, en langsiktig forvaltning av nasjonalformuen, et bærekraftig pensjonssystem og en sterk offentlig sektor. Alle disse delene må virke sammen for at vi skal klare å nå disse målene.

Jordbrukets forhandlingsutvalg la den 27. april 2012 fram et krav med en ramme på 2 205 mill. kroner. Kravet skulle legge til rette for en inntektsvekst for jordbruket på i overkant av 50 000 kroner pr. årsverk etter at kostnadsveksten var dekket inn og økte inntektsmuligheter i markedet utnyttet. I kravet lå også at Jordbrukets forhandlingsutvalg ville at produktivetsgevinsten skulle tilbakeføres næringen. Kravet var på 445 mill. kroner i økte målpriser, 1 537 mill. kroner i økt bevilgning på kap. 1150 i 2013, pluss 33 mill. kroner i disponering av ledige midler og 190 mill. kroner i økt verdi av jordbruksfradraget. Kravet tok utgangspunkt i at ambisjonene i Meld. St. 9 (2011–2012) måtte følges opp gjennom konkrete tiltak. Det pekte spesielt på fire områder: (a) økt matproduksjon på norske ressurser, (b) inntekt, (c) importvernet og (d) budsjettmidler.

Statens tilbud ble lagt fram den 9. mai 2012. Tilbudet hadde en total ramme i 2013 på 900 mill. kroner, inkludert en ekstraordinær avsetning til Landbrukets utviklingsfond på 275 mill. kroner i 2013. Det ble regnet med en inntektsvirkning i 2013 på 625 mill. kroner. Rammen vil gi grunnlag for en inntektsøkning på 4 1/2 pst. i 2013, eller nesten 13 000 kroner pr. årsverk i forhold til 2012 før årets oppgjør. Til-

budet var finansiert med 330 mill. kroner i økte målpriser, 227 mill. kroner i økt bevilgning på kap. 1150 i 2013 (utenom den ekstraordinære avsetningen til Landbrukets utviklingsfond), pluss 33 mill. kroner i disponering av ledige midler og 35 mill. kroner i økt verdi av jordbruksfradraget.

Tilbudet fulgte opp Meld. St. 9 (2011–2012) på sentrale områder. Det prioriterte storfekjøtt og grøntsektoren. Det ble foreslått å legge til rette for økt produksjon og bedre arealproduktivitet. Samtidig ble det foreslått å styrke distriktsprofilen og å legge til rette for en mer regionalt tilpasset politikk. Styrkingen av Landbrukets utviklingsfond skulle også legge til rette for å prioritere investeringsvirkemidler, slik det ble omtalt i landbruks- og matmeldingen.

I plenumsmøte 12. mai 2012 meddelte jordbrukets forhandlingsleder at et samlet forhandlingsutvalg ikke fant å kunne gå i forhandlinger på grunnlag av det tilbudet staten hadde lagt fram. Statens forhandlingsleder konstaterte at det var brudd i forhandlingene. Referat fra plenumsmøtet følger proposisjonen som vedlegg 2 i proposisjonen. Jordbrukets forhandlingsutvalg overleverte en dagsprotokoll som følger proposisjonen som undervedlegg 2.

1.2 Utviklingen i jordbruket

For jordbrukere som selvstendige næringsdrivende er det mange forhold, også utenfor forhandlingene, som påvirker inntektene og den løpende tilpassningen det enkelte år. Næringen vil oppleve årlige svingninger, f.eks. av markedsmessig art, også under ellers stabile politiske rammer. Videre er jordbruket en kapitalintensiv næring med langsiktige tilpasninger. Derfor vil det ofte kunne ta flere år før en ser målbare resultater som følge av justeringer i politikk og virkemidler. På denne bakgrunn må virkninger av den løpende politikken og endringer i virkemiddelbruken vurderes over tid. Videre bør utviklingen i jordbruket vurderes opp mot den helhetlige virkemiddelbruken.

Budsjettnemnda for jordbruket har som hovedoppgave å legge fram og bearbeide et grunnlagsmateriale for jordbruksoppgjøret. Materialet består av følgende tre rapporter:

- Totalkalkylen for jordbruket: jordbrukets totalregnskap og budsjett
- Referansebruksberegninger for jordbruket: Beregningene er basert på NILFs driftsgranskninger og brukes til å vurdere utslag av et oppgjør for ulike produksjoner, distrikter og bruksstørrelser
- Resultatkontrollen for gjennomføringen av landbrukspolitikken

Inntektsutviklingen for jordbruket vurderes i avtalesammenheng med utgangspunkt i normaliserte regnskaper i Totalkalkylen, inkl. inntektsverdien av jordbruksfradraget ved ligningen. Totalkalkylen omfatter inntekter fra jord- og hagebruk og inkluderer strukturendringer. Inntekter, kostnader og arbeidsforbruk knyttet til skogbruk og en del tilleggsnæringer er ikke med i Totalkalkylen. Totalkalkylen gir derfor ikke et fullstendig bilde av utviklingen i landbruksbefolkningens samlede næringsinntekter. Totalkalkylen er et sektorregnskap for selvstendige næringsdrivende og kan ikke ha samme presisjonsnivå som lønnsstatistikk.

Departementets rapportering til Stortinget om resultater av jordbruksavtalen, har i stor grad vært lagt opp som en samlet vurdering av måloppnåelsen. Som en oppfølging av Meld. St. 9 (2011–2012) arbeider departementet med å videreutvikle et mål- og resultatrapporteringssystem. Selv om det er for tidlig å rapportere resultater med grunnlag i den nye meldingen, er det likevel valgt å organisere resultatrapporteringen rundt hovedmålene i denne.

1.2.1 Matsikkerhet – nasjonal matproduksjon

Det siste tiåret har produksjonsvolumet i jordbruket økt med ca. 4 pst. Produksjonen av husdyrprodukter har økt med om lag 7 pst. Det er særlig svin, fjørfe og egg som øker. For det grovførbaserte husdyrholdet er produksjonen forholdsvis stabil, med unntak av storfekjøtt, hvor produksjonen er redusert med 7 pst. De siste 5 årene har produksjonen økt lite. Dårlige avlinger og lav produksjon i 2011 også i normalisert regnskap, bidrar til at Budsjettnemnda for 2012 budsjetterer med at produksjonen øker med om lag 1 pst. Nemnda regner med fortsatt redusert planteproduksjon, mens husdyrproduksjonen budsjetteres å øke.

De siste årene har markedene for norske jordbruksvarer vært i noenlunde balanse. For de kraftførkrevende produksjonene budsjetteres det med overskudd for svinestorfekjøtt. Budsjettnemnda har beregnet at brutto pristap som følge av tilbudsoverskudd for gris er på om lag 120 mill. kroner i 2012.

1.2.2 Landbruk over hele landet

I de siste års jordbruksoppgjør er det gitt sterk prioritet til de grasbaserte produksjoner i distriktene. Landbrukspolitikken skal motvirke betydelige og tunge økonomiske og samfunnsmessige trender, og departementet har i mange år rapportert til Stortinget om grader av manglende måloppnåelse i noen områder av landet. En sammenligning med f.eks. Sverige kan likevel i noen grad illustrere positive resultater av politikken i Norge på dette området.

Produktivitetsutviklingen i jordbruket har i mange år vært større enn i andre næringer som følge

av økt avling og ytelse pr. enhet, og gjennom redusert arbeidsinnsats som følge av teknologiske forbedringer og strukturendringer osv. Når markedet i hovedsak er avgrenset til innenlands forbruk, betyr det at samlet sysselsetting går ned. Regjeringen legger stor vekt på å stimulere til å utvikle bygdenæringer.

Måloppnåelsen for landbruk over hele landet er valgt belyst gjennom følgende parametere: arealutvikling og -fordeling, geografisk fordeling av produksjon og arbeidsforbruk og nærings- og bygdeutvikling, inkl. likestilling og rekruttering.

I perioden 1999–2011 er det estimert en reduksjon i totalt jordbruksareal på ca. -3,9 pst. Registrert totalareal var på sitt høyeste i 2001. Nedgangen i jordbruksareal skyldes i all hovedsak reduksjon i arealet med åker og hage. Reduksjonen i totalt jordbruksareal i drift fra 1999 til 2011 har først og fremst skjedd på Vestlandet, i Agder-fylkene og i Nord-Norge, som har hatt en reduksjon på mellom 5,4 og 9,7 pst.

Tall fra Statens landbruksforvaltning viser at arealmålingene fra det nye digitale kartverket i perioden 2005–2011 innebar en engangsreduksjon i arealet på 2,8 pst. i gjennomsnitt i de kommunene hvor kartverket ble tatt i bruk. For øvrige kommuner var nedgangen 0,1 pst. i gjennomsnitt.

Når det gjelder produksjonsfordelingen det siste tiåret, er hovedbildet at økningen i produksjoner med vekst kommer i mer sentrale områder, mens produksjonen for øvrig er mer stabil.

1.2.2.1 NÆRINGS- OG BYGDEUTVIKLING

Jordbruksavtalen finansierer en rekke virkemidler som skal bidra til næringsutvikling i landbruket. Midlene er vesentlige for å nå målsettingen om å opprettholde et levende landbruk over hele landet. Meld. St. 9 (2011–2012) har en særskilt oppmerksomhet på behovet for investeringer i landbruket og for et løft for bygdenæringer. Landbruks- og matdepartementets strategi «Ta landet i bruk!» har vært førende for arbeidet med landbruksbasert næringsutvikling. I tillegg til den nasjonale strategien fra Landbruks- og matdepartementet, har alle fylker utarbeidet en regional strategi for næringsutvikling som tilpasser virkemiddelbruken til de mest aktuelle utfordringene i regionen. Det er fremdeles stor etterspørsel etter investeringsvirkemidler i landbruket. Mange av søknadene gjelder midler til oppgradering av eksisterende driftsapparat for å imøtekomme nye krav til driftsbygninger og dyrevelferd, men det er også stor etterspørsel etter midler til utvikling av bygdenæringer.

Stiftelsen Matmerk

Stiftelsen Matmerk har som formål å styrke konkurranseevnen til norsk matproduksjon og å skape

preferanse for norskprodusert mat. Det skjer gjennom arbeid med kvalitetsstyring, kompetanse og synliggjøring av norske konkurransefortrinn og opprinnelse overfor matprodusenter, handel og forbrukere. Stiftelsen har i oppgave å administrere og videreutvikle Kvalitetssystem i landbruket (KSL), godkjennings- og merkeordningen for Inn på tunet, merkeordningene Nyt Norge, Beskyttede betegnelser og Spesialitet, Kompetanseutviklingsprogrammet i landbruket (KIL), samt generisk markedsføring av økologisk mat.

Rekruttering, likestilling, utdanning og kompetanse

Landbruks- og matdepartementet har i Strategi for likestilling i landbrukssektoren fra 2007 satt mål om 40 pst. kvinnelig representasjon når det gjelder eierandel, næringsutøvelse og deltagelse i styrende organ i landbrukssektoren. Handlingsplan for meir entreprenørskap blant kvinner fra 2008 er en felles satsing fra sju departement, herunder Landbruks- og matdepartementet. Flere av samvirkeorganisasjonene har nådd målet om minst 40 pst. representasjon av hvert kjønn i sine styrever.

Det har vært en positiv utvikling i andelen etablertilskudd og BU-midler til kvinner de siste årene. I 2011 var kvinneandelen på 48 pst. for BU-midlene og hele 74 pst. for etablererstipendene. Som en del av satsingen for å rekruttere ungdom inn i næringen ble det av avtalepartene satt av 4,5 mill. kroner til et treårig nasjonalt prosjekt «Velg landbruk».

Landbruks- og matdepartementet støtter matindustriens kompetanseprosjekt med 1,5 mill. kroner pr. år over sentrale BU-midler. 2012 er siste år LMD bidrar med midler til prosjektet. Fylkeskommunene får 20 mill. kroner til arbeid med rekruttering, likestilling og kompetanseheving i landbruket. Fylkesvis fordeling av midlene er basert på samme fordelingsnøkkel som benyttes for de fylkesvise bygdeutviklingsmidlene.

HMS i landbruket

Nasjonalt samarbeidsforum for HMS i landbruket ble opprettet i 2010. Styret for forskningsmidler over jordbruksavtalen har innvilget 5,6 mill. kroner over fire år til forskningsprosjektet Sikkerhetskultur, arbeidshelse og ulykker i norsk landbruk – situasjonsbeskrivelse og framtidige utfordringer. Landbrukets HMS-tjeneste tilbyr rådgiving i form av kurs, krisebistand og tilleggstjenester. Det ble bevilget 14 mill. kroner til Landbrukets HMS-tjeneste i 2011.

Lokalmatprogrammet

Lokalmatprogrammet skal øke verdiskapingen for primærleddet, øke kunnskapen om lokalmat og regionale konkurransefortrinn og bidra til økt vekt-

legging av kvalitet. Programmet består i hovedsak av ordningene mobilisering og bedriftsutvikling, kompetansetiltak og omdømmetiltak. Budsjettrammen for programmet var på 63,5 mill. kroner i 2011. I tillegg ble i underkant av 25 mill. kroner overført fra tidligere år.

Fylkesvise og sentrale bygdeutviklingsmidler (BU-midlene)

De fylkesvise BU-midlene har et todelt formål. De skal bidra både til utvikling av ny næringsvirksomhet på landbrukseiendommen og til utvikling og modernisering av det tradisjonelle landbruket. Det er Innovasjon Norge som forvalter de bedriftsrettede midlene, og Fylkesmannen som forvalter de øvrige midlene til utviklings- og tilretteleggingstiltak.

For 2011 ble fylkene tildelt til sammen 444,5 mill. kroner i BU-midler ekskl. rentestøtte og administrasjonskostnader. Tabell 3.2 i proposisjonen gir en oversikt over de fylkesvise BU-midlene i 2011. I 2011 ble det innvilget 901 søknader om tilskudd til investeringer i det tradisjonelle landbruket. Ved slike investeringer foretas det ofte en betydelig modernisering av driften på eiendommene. Dette vil ofte være en forutsetning for at foretakene kan fortsette å gi arbeid og inntekt for en ny generasjon.

Fylkesmannen har i 2011 innvilget BU-midler til 647 utrednings- og tilretteleggingstiltak. BU-midlene skal legge til rette for et landbruk der kvinner og menn gis like muligheter. Tabell 3.3 i proposisjonen viser fordelingen av midler og tilsagn fordelt på ulike formål, og viser at en betydelig andel av tilsagnene ble gitt til kvinner.

De sentrale BU-midlene brukes til prosjektrettet virksomhet og tiltak av landsomfattende karakter. Rammen for de sentrale BU-midlene i 2011 var på 17 mill. kroner. Av midlene ble 8 mill. kroner fordelt av avtalepartene, mens 9 mill. kroner ble disponert av Landbruks- og matdepartementet.

Inn på tunet

Inn på tunet er tilrettelagte og kvalitetssikrede velferdstjenester på gårdsbruk. Aktivitetene i tjenestetilbudet er knyttet opp til gården, livet og arbeidet der. Det er i dag om lag 1 100 Inn på tunet-gårder. Inn på tunet-løftet (2011–2012) skal skape økt forankring av tilbudene i kommunesektoren og utvikling av gode tjenester til innbyggerne. Totalrammen er på 18 mill. kroner fordelt over tre år.

Grønt reiseliv, utviklingsprogrammet for innlandsfisk og «Mat langs nasjonale turistveger»

Grønt reiseliv er landbrukets bidrag til oppfølgingen av regjeringens reiselivsstrategi. Utviklingsprogrammet for Grønt reiseliv skal bidra til å videreut-

vikle det natur- og kulturbaserte reiselivet i tilknytning til landbruket. Programmets innsatsområder er produktutvikling, kompetanse, markedsføring og samarbeid. Med overførte midler hadde programmet en disponibel ramme på 18,3 mill. kroner for 2011.

Under jordbruksforhandlingene i 2007 ble det vedtatt å gjennomføre et femårig utviklingsprogram for innlandsfiske, fra og med 2008. Innvilgningsrammen for programmet var 4 mill. kroner i 2011, og interessen for programmet har vært stor.

I jordbruksoppgjøret 2009 ble det vedtatt å igangsette et treårig prosjekt kalt Mat langs nasjonale turistveger, med en totalramme på 6 mill. kroner. Målet er å øke landbruksbasert næringsutvikling innen mat, reiseliv og opplevelser langs 4 turistveger i samarbeid med andre aktører i verdikjedene for mat og reiseliv.

Skogbruk og bioenergi

I Meld. St. 9 (2011–2012) sier regjeringen at den vil legge til rette for å styrke skogens bidrag til verdiskaping i hele landet og til å nå viktige energi klima- og miljømål. St.meld. nr. 39 (2008–2009) Klimautfordringene – landbruket en del av løsningen understreker skogens rolle i klimasammenheng. Første-håndsverdien av tømmeret som ble hogd og omsatt lå i 2010 på 3 mrd. kroner. Den samlede brutto produktionsverdien i skog- og treforedlingssektoren var i 2010 på 44 mrd. kroner, og utgjorde 5,8 pst. av den totale omsetningen i norsk industri.

Stående kubikkmasse er større enn noen gang tidligere i moderne tid. I Meld. St. 9 (2011–2012) sier regjeringen at den vil møte eventuell økt etterspørsel etter råstoff fra skogen ved å legge til rette for økt bærekraftig avvirkning og uttak var skogbiomasse.

Innvilgningsrammen til skogbrukstiltak og bioenergi over Landbrukets utviklingsfond i 2011 utgjorde 229 mill. kroner. Tilskuddsmidlene over LUF kan brukes både til miljøregistreringer i forbindelse med skogbruksplanleggingen og til miljøhensyn gjennom tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket. Miljøregistreringer må være gjennomført før man kan sette i gang med skogbrukstiltak i et område.

Skogbruk i kyststrøkene har særskilte utfordringer knyttet til bl.a. lav veidekning, høy andel vanskelig terreng, eiendomsstruktur, mangel på utbygd industri mv. Med bakgrunn i dette har skogbruket i kyststrøkene over tid fått tildelt større andel av de ordinære tilskuddsmidlene enn objektive kriterier skulle tilsi. I tillegg gis det en særskilt bevilgning til Kystskogbruket, som omfatter kystfylkene fra Vest-Agder til Finnmark.

Aktiviteten under Bioenergiprogrammet er stadig økende, og i 2011 ble det gitt tilsagn for om lag 79 mill. kroner, hvorav 50 mill. kroner ble dekket av

den ordinære rammen for 2011, 7 mill. kroner ble bevilget over statsbudsjettet, mens 22 mill. kroner var overførte ubrukte midler fra tidligere år.

Utviklingstiltak for geit og beiteprosjektet

Målet med prosjektet Friskere geiter er å få kontroll med sykdommene CAE, byllesjue og paratuberkulose hos geit, og dermed sikre friske dyr, bedre dyrevelferd og bedre produkter. Påmelding til sanering omfatter, med unntak av 3 produsenter, nå hele melkegeitpopulasjonen i Norge. Totalt har nå 567 besetninger meldt seg på sanering fra starten av. I 2011 ble det utbetalt i underkant av 13 mill. kroner til prosjektet Friskere geiter. Det ble i tillegg utbetalt 6,3 mill. kroner for bortfall av produksjonstilskudd og avløsertilskudd ved ferie og fritid til deltagere i smittesanerings tiltaket.

Beiteprosjektet skal bidra til bedre sauehold med mindre tap av dyr på beite. I 2011 er det gitt støtte til videreføring av prosjekter i Nord-Trøndelag, Møre og Romsdal, Oppland, Hedmark, Troms og Finnmark. Det ble avholdt en nasjonal erfaringskonferanse i februar 2012. Avsatt ramme for 2011 og 2012 er 5 mill. kroner pr. år. Avtalepartene bestemte at 2012 er siste prosjektår.

Forskning og E-sporing

Forskningsmidlene over jordbruksavtalen forvaltes av et eget styre bestående av avtalepartene (avtalestyret). Ordningens formål er å bidra til å dekke behov for FoU med hovedvekt på anvendt forskning. I 2011 var det satt av 48 mill. kroner til forskningsmidler over Jordbruksavtalen.

I eSporingsprosjektet er det utviklet en nasjonal, elektronisk infrastruktur for effektiv utveksling av informasjon i matproduksjonsskjeden: eSporingsløsningen. I 2011 ble det bevilget 2 mill. kroner til eSporing fagpiloter. eSporingsprosjektet vil som utviklingsprosjekt avsluttes i 2012. Statens engasjement vil da fases ut, og det legges opp til at den utviklede løsningen skal forvaltes, driftes og videreutvikles av aktører i norsk matnæring.

Overføring til Samisk utviklingsfond (SUF)

Avsetningen over LUF på 2 mill. kroner disponeres av Sametinget. Totalt tildelte Sametinget 4,1 mill. kroner til jordbruksformål i 2011. Tilskudd ble hovedsakelig tildelt investeringer og utviklingstiltak, i tillegg til støtte til maskin- og redskapslag og til kjøp av melkekvoter.

1.2.3 Økt verdiskaping – inntekts- og kostnadsutviklingen

1.2.3.1 INNTEKTSUTVIKLING

Inntektsutviklingen i næringen er, ved siden av å være et mål, også det viktigste virkemiddelet for å

kunne oppnå landbruk over hele landet. Tilstrekkelig lønnsomhet er en viktig forutsetning for at dyktige næringsutøvere, og ikke minst ungdommen, skal finne jordbruk som en interessant arbeidsplass for framtida. Meld. St. 9 (2011–2012) sier følgende om inntektsutviklingen i jordbruket:

«Regjeringen vil sikre utøverne i landbruket en inntektsutvikling og sosiale vilkår på linje med andre grupper. Regjeringen vil derfor videreutvikle inntekts- og velferdspolitikken i landbruket med utgangspunkt i den landbrukspolitikken som er ført etter 2005.»

I fjorårets jordbruksavtale ble det fra 2012 gitt kompensasjon for økt trygdeavgift (fra 7,8 til 11 pst.) ved at bevilgning til medlemsavgift til folketrygden over jordbruksavtalen ble omdisponert til inntektsgivende tiltak og ved at jordbruksfradraget ble utvidet. Budsjettnemnda har beregnet denne kompensasjonen til 289 mill. kroner totalt. Fordi kompensasjonen ble gitt gjennom flere ordninger, påvirkes flere av tallene for 2012. I det endelige resultatmålet Vederlag til arbeid og egenkapital pr. årsverk, inkl. verdi av jordbruksfradraget, utgjør kompensasjonen 6 100 kroner pr. årsverk.

For perioden 2006 til 2012 er inntektsøkningen pr. årsverk beregnet til 74 3/4 pst., eller vel 120 000 kroner, korrigert for kompensasjonen for økt folketrygdavgift. For begge periodene skyldes større beregnet inntektsvekst enn beregnet i fjor større reduksjon i arbeidsforbruket enn fjorårets tall fra SSB og Budsjettnemnda viste.

Tabell 3.7 i proposisjonen viser Budsjettnemndas beregninger av vederlag til arbeid og egenkapital pr. årsverk, inkl. virkningen av jordbruksfradraget, for referansebrukene i årene 2010 til 2012. Alle referansebrukene viser en økning i inntekter fra 2010 til 2011, med unntak av Referansebrukene 2 Korn og 7 Poteter og korn. Økningen var sterkest på referansebrukene med produksjon av melk, storfekjøtt og fjørfekjøtt/egg.

Tabell 3.8 i proposisjonen viser årslønnsveksten for alle grupper lønsmottagere, iflg. Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene, t.o.m. inntektsåret 2011. Det er lagt til grunn en inntektsvekst på 3 3/4 pst. for 2012. For 2013 er det lagt til grunn 3,7 pst., som anslått av SSB i Økonomiske analyser, nr. 1/2012.

1.2.3.2 KOSTNADSUTVIKLING OG INVESTERINGER

Fra 2011 til 2012 regner Budsjettnemnda med en total kostnadsvekst på 3,7 pst. Driftskostnadene er budsjettet å øke med 2,8 pst., eller om lag 480 mill. kroner. Kostnadsveksten er størst for mineralgjødsel, som budsjetteres å øke med vel 16 pst., eller 227 mill. kroner. Kraftförcostnadene er budsjettet opp med

5,5 pst. tilsvarende 330 mill. kroner. På den andre siden er energikostnadene budsjettert å bli redusert med nesten 9 pst. Kapitalkostnadene, inkl. realrente, er budsjettert å øke med 5,6 pst. eller 447 mill. kroner fra 2010–2011. Det er særlig den normaliserte realrentekostnaden som øker, med 249 mill. kroner. Kapitalslit og leasing øker også, med henholdsvis 1,8 og 8,7 pst.

1.2.3.3 UTVIKLING I SYSSELSETTING I STRUKTUR- UTVIKLING OG PRODUKTIVITET

Jordbruket stod for 2,3 pst. av samlet sysselsetting i 2010, mot 5,5 pst. i 1990. I tillegg leverer mange foretak varer og tjenester til landbruket, og det er en omfattende virksomhet knyttet til foredling og omsetning av landbruksvarer. Tabell 3.10 i proposisjonen viser utviklingen i antall jordbruksbedrifter i drift og antall årsverk siden 1979. På 90-tallet var den gjennomsnittlige årlige nedgangen i antall årsverk 2,4 pst. Etter 2000 har den årlige nedgangen vært klart høyere.

Siden 1999 er antall jordbruksbedrifter redusert med over 37 pst., eller om lag 26 200 bedrifter. Reduksjonstakten de siste årene er likevel lavere enn de første årene på 2000-tallet. Gjennomsnittlig antall dekar pr. jordbruksbedrift har økt fra 148 dekar i 1999 til 219 dekar i 2011.

Det har vært en vesentlig strukturendring i alle produksjoner. I 2011 var det 10 540 jordbruksforetak med melkeproduksjon, når samdrifter regnes som ett foretak. Antall eiendommer med aktiv melkekvote var 14 691. Dette innebærer en reduksjon i antall bedrifter med melkeproduksjon på 53 pst. i perioden 1999 til 2011. Gjennomsnittlig antall melkekyr pr. melkebruk økte fra 14 i 1999 til vel 22 melkekyr i 2011. Gjennomsnittlig kvotestørrelse har økt fra 75 851 til 148 864 liter.

Arealet til jordbruksbedrifter som går ut av drift, overtas i stor grad av andre jordbruksbedrifter og i hovedsak ved leie.

Produktivitetsveksten i jordbruket er høy. Med det oppdaterte tallgrunnlaget har jordbrukssektoren de siste 10 årene hatt en vekst i brutto arbeidsproduktivitet på 6,3 pst. pr. år. Tallgrunnlaget indikerer at produktivitetsveksten har vært noe mindre de siste to årene enn tidligere i perioden. Tilsvarende produktivitetsmål for norsk industri (bruttoprodukt pr. timeverk) viser en gjennomsnittlig årlig vekst på 2,5 pst. de siste 10 år, ifølge det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene. Gjennomsnittlig vekst i Fastlands-Norge var 1,6 pst.

1.2.3.4 OVERFØRINGENE TIL JORDBRUKET

OECDs PSE-analyser (Producer Support Estimate) viser næringsstøttens andel av jordbrukets samlede brutto inntekt. Beregningene omfatter både

budsjettstøtte og virkning av importbeskyttelsen (skjermingsstøtte), dvs. forskjellen mellom verdensmarkedspris og norsk pris. Beregningene skal i prinsippet gi et totalmål for støtten til produsentene. Det siste tiåret har det skjedd en betydelig dreining i virkemiddelbruken fra pris- og produksjonstilskudd til mer produksjonsnøytrale virkemidler både i Norge og i andre land. Dette har vært gjort bl.a. for å redusere tilskuddenes produksjonsdrivende effekt og for å redusere intensiteten i produksjonen. Tabell 3.11 i proposisjonen gir en oversikt over PSE for Norge og sammenlignbare land.

1.2.4 Bærekraftig utvikling – miljø og klima

1.2.4.1 MILJØ

Optimal utnyttelse av husdyrgjødsel bidrar til å redusere klimagassutslippene, reduserer behovet for mineralgjødsel, bedrer vannmiljøet og reduserer nedfallet av nitrogen i naturen. Fornuftig bruk av denne ressursen er derfor viktig for å redusere klimabelastningen fra landbruket. I 2008 ble det igangsatt en pilotordning for miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel. Det har vært en betydelig reduksjon i bruken av nitrogen fra mineralgjødsel i løpet av de siste årene. Bedre gjødslingsplanlegging og bedre bruk av husdyrgjødsel antas å være hovedårsaken.

Mindre plying om høsten gir lavere utslipp av CO₂ fra jordbruksjord. Endret jordarbeiding er et tiltak innenfor Regionale miljøprogram, og som bidrar betydelig til denne omleggingen. CO₂-utslippet fra dyrka jord kommer i hovedsak fra oppdyrka myrjord.

Nasjonalt miljøprogram har som hovedmål å sikre et åpent og variert jordbruks- og kulturlandskap, og å sikre at et bredt utvalg av landskapstyper og særlige verdifulle biotoper og kulturmiljøer ivaretas og skjottes. Det skal også bidra til at jordbruksproduksjonen fører til minst mulig forurensning og tap av næringsstoffer. Programmet består av både tilskuddsordninger, miljøkrav i forskrift om produksjonstilskudd, samt forskrift om miljøplan.

De regionale miljøprogrammene (RMP) er en sentral del av de miljørelaterte tiltakene og virkemidlene over Jordbruksavtalen. Å bevare spesielle kulturlandskap er et viktig mål innenfor RMP. I 2011 var utbetalingene fra RMP på i overkant av 417 mill. kroner. Figur 3.7 i proposisjon viser fordelingen pr. hovedområde, inkl. pilotordningen for miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel. Tiltak for å redusere avrenning til vassdrag, fikk til sammen omlag 43 pst. av midlene i 2011.

Spesielle tiltak i jordbrukets kulturlandskap (SMIL) skal bidra til å ivareta natur- og kulturminneverdiene i jordbrukets kulturlandskap og til å redusere forurensningen fra jordbruket. Ordningen forvaltes av kommunene og var for 2011 på 115 mill. kroner.

1.2.4.2 ØKOLOGISK PRODUKSJON OG FORBRUK

Regjeringen har som mål at 15 pst. av matproduksjonen og matforbruket skal være økologisk i 2020. Satsingen på dette området skjer med utgangspunktet i Landbruks- og matdepartementets handlingsplan «Økonomisk, agronomisk – økologisk!». Omsetningen av økologiske matvarer i norsk dagligvarehandel var rekordstor i 2011. Samlet for alle produktgrupper økte omsetningen av økologiske produkter i dagligvarehandelen med 10 pst. i 2011 i forhold til i 2010.

Tabeller i proposisjonen viser andel økologiske varer av total omsetning og endring siden 2010 for et utvalg varer, og andel økologisk areal av totalt jordbruksareal for et utvalg av land i Vest-Europa. Norge er på nivå med flere land i Vest-Europa når det gjelder andel økologisk jordbruksareal.

Det ble for 2011 satt av 44 mill. kroner til prosjekter som skal utvikle økologisk produksjon og forbruk i tråd med handlingsplanen. Disse utviklingsmidlene er forvaltet av SLF og gikk i 2011 til fylkenes arbeid med handlingsplaner, økologiske foregangsfylker, utviklingsprosjekter innen veiledning, produktutvikling og markedsutvikling. I tillegg er det avsatt 2 mill. kroner til generisk markedsføring av økologiske produkter i regi av Matmerk.

1.2.5 Målbretting og forenkling, styring og kontroll

Departementet har en omfattende styringsdialog med de underliggende organer både skriftlig og gjennom institusjonaliserte møter. Ved siden av styringen av forvaltningsorganer som er direkte underlagt departementet, gjennomføres det også styringsmøter med alle fylkesmannsembeter hvert andre år.

Departementet og forvaltningen arbeider kontinuerlig med å få et så robust kontrollsystem som mulig. SLF, som har ansvar for utbetaling av aktuelle tilskudd og kontroll, har gjennomført et omfattende kontrollprosjekt i samarbeid med fylkesmennene og KS for å styrke fylkesmennenes kontrollfunksjon på landbruksområdet. Med grunnlag i kontrollprosjektet stiller SLF nå krav om at fylkesmannen hvert år skal utarbeide en risikobasert kontrollplan og gjennomføre forvaltningskontroll av kommuner, samt foretakskontroll.

Departementet legger til grunn at det er et kontinuerlig behov for forbedring av kontrollsystemet. Undersøkelser viser likevel at omfanget av feil og feilutbetalinger samlet sett er begrenset.

1.3 Foredling og omsetning

Foredling og omsetning av jordbruksvarer ligger i hovedsak utenfor jordbruksavtalens virkeområde. Handelspolitiske forhold, markedsordninger, annet

regelverk og prisutvikling på råvarer har likevel stor betydning både for næringsmiddelindustri og omsetning. Produksjonsverdien i nærings- og nytelsesmiddelindustrien var ifølge SSB om lag 159 mrd. kroner i 2011. Økningen fra året før var på 3,4 pst. Næringsmiddelindustrien bidro med 30,4 mrd. kroner i verdiskaping i 2011, ifølge SSB.

Betydelige deler av næringsmiddelindustrien foredler norskproduserte råvarer, samtidig som den i økende grad er eksponert for internasjonal konkurranse. Importen av næringsmidler øker, men det gjør også den totale omsetningen av matvarer i Norge. Norsk næringsmiddelindustri (ekskl. fiskevarebransjen) har fått redusert sin hjemmemarkedsandel de siste årene. Hjemmemarkedsandelen er for 2010 anslått til 80 pst., mens den i 1995 utgjorde 89 pst. Landbrukspolitikken, og utformingen av virkemidlene i jordbruksavtalen, må på denne bakgrunn ha alle ledd i kjeden fra jord til bord som perspektiv.

Siden sommeren 2010 har internasjonale råvarepriser steget kraftig, og både IMF's og FAO's prisindekser nådde nye rekordnivåer i februar 2011. FAO's totalindeks falt noe igjennom 2011, men har steget litt til nå i 2012. Indeksen har steget med 28 pst. de siste 24 mnd. De siste 12 mnd. er indeksen redusert med 7 pst. Figur 4.1 i proposisjonen viser utviklingen i FAO's matprisindeks, som et gjennomsnitt. Internasjonale kornpriser er viktige fordi de er sentrale drivere i etterspørselen etter, og dermed prisene på, gjødsel.

På grunn av importvernet for sentrale produkter fra det norske jordbruket, påvirkes forbrukerprisene i Norge mindre av internasjonale prissvingninger enn i mange andre land. Forbrukerprisene på mat i Norge har vært nominelt forholdsvis stabile siden sommeren 2009. De siste tolv månedene har forbrukerprisene økt med 2,2 pst. i Norge. I Sverige har de økt med 1,2 pst., mens prisveksten i Danmark har vært 5,2 pst. Husholdningenes andel utgifter til mat og alkoholfrie drikkevarer har vært fallende over lang tid. Den nyeste forbruksundersøkelsen (2007–2009) viste at 11,8 pst. av husholdningenes konsum gikk til mat- og alkoholfrie drikkevarer, og 10,6 pst. til mat alene. Til tross for historisk lav konsumandel er det likevel et relativt høyt prisnivå for matvarer i Norge, sammenlignet med andre europeiske land og våre naboland. Iflg. Eurostats prisnivåindekser lå prisnivået på matvarer i Norge 65 pst. over gjennomsnittet for EU27 i 2010. Det skyldes bl.a. pris-, kostnads- og lønnsnivå, kostbar distribusjon, konkurranseforhold og at norske råvarepriser er høyere enn i nabolandene.

Til tross for høy norsk produksjon har importen av landbruksvarer vært jevnt økende. Slik det går fram av figur 4.6 i proposisjonen, har verdien av importerte matvarer, målt i verdi, økt fra om lag 16

mrd. kroner i 2000 til om lag 40 mrd. kroner i 2011. Viktige importvarer er vin og brennevin, bakverk, oljer, soyabønner, sjokolade, sydfрукter og dyrefôr, herunder landbruksvarer til fiskefôr.

Fremtidig utvikling i industrien avhenger av både nasjonale rammebetingelser (råvarepriser, kronekurs og rentenivå) som industrien opererer under, internasjonal konkurranse og industriens egen evne til effektivisering og omstilling. Det er et gjensidig avhengighetsforhold mellom primærproduksjonen og næringsmiddelindustrien. Primærproduksjonen er avhengig av en konkurransedyktig næringsmiddelindustri som kundebase, og næringsmiddelindustrien er avhengig av råvarer som er konkurransedyktige både med hensyn til pris og kvalitet.

Bearbeidede landbruksprodukter er regulert av EØS-avtalens protokoll 3. Disse varene er spesielt utsatt for økt importkonkurranse og omfattes av ordningen med råvarepriskompensasjon (RÅK). For norsk næringsmiddelindustri er det en utfordring å beholde eller øke sin markedsandel innenfor det voksende markedet for bearbeidede landbruksvarer. Dette er også viktig for underleverandørene til RÅK-industrien, både primærprodusenter og foredlingsindustri. Rundt 75 pst. av matkornet, 20 pst. av bær- og fruktproduksjonen og 15 pst. av melkeproduksjonen går til RÅK-varer.

Utviklingen i matvarekjeden har de siste tiårene gått i retning økt vertikal integrasjon, noe som påvirker konkurranseforholdene også for matindustrien. Utviklingen i retning økt vertikal integrasjon forsterkes ytterligere gjennom handelens oppkjøp av industri, slik det er eksempler på innen grønt- og kjøttsektoren.

1.4 Importvernet og internasjonale forhold

Regjeringen legger i Meld. St. 9 (2011–2012) til grunn at importvernet fortsatt kommer til å være en bærebjelke i norsk landbrukspolitikk. Importvernet er en forutsetning for å kunne sikre avsetningen av norske landbruksvarer, oppnå fastsatte priser i jordbruksavtalen og utnytte ressursene vi har til matproduksjon. Dette er grunnlaget for en tilfredsstillende inntektsutvikling i jordbruket.

Summen av handelsavtaler og forvaltningen av importvernet er avgjørende for muligheten for norsk matproduksjon. Derfor må ulike internasjonale forhandlinger og andre nasjonale prosesser som berører importvernet ses i sammenheng, herunder både WTO-forhandlingene og forhandlinger om bilaterale avtaler innenfor både EØS og EFTA, samt markedsåpninger til Norge gjennom vårt importregime for handel med u-land. Den samlede virkningen av ulike importtetter bør være på et nivå som er forenlig med målsettingene for landbrukspolitikken.

Regjeringen har i internasjonale forhandlinger om handel med landbruksvarer lagt avgjørende vekt på å sikre handlingsrom for fortsatt å kunne føre en landbrukspolitikk som ivaretar nasjonale mål for landbruket.

Uruguay-runden med multilaterale forhandlinger om regelverk knyttet til handel resulterte i opprettelsen av Verdens Handelsorganisasjon (World Trade Organisation – WTO) 1. januar 1995. Samtidig ble det etablert egne avtaler om landbruk (Landbruksavtalen) og om sanitære og plantesanitære forhold. Landbruksavtalen legger viktige rammebetingelser for den nasjonale landbrukspolitikken gjennom forpliktelser og rettigheter på de tre områdene markedsadgang, internstøtte og eksportsubsidier. Norge er bundet av disse forpliktelsene inntil en ny landbruksavtale eventuelt kommer på plass. Det er for tiden liten aktivitet i landbruksforhandlingene og på andre forhandlingsområder.

Toll- og kvotefri adgang til det norske markedet for alle produkter fra land som står på FNs offisielle MUL-liste, ble iverksatt fra 1. juli 2002 med hjemmel i Norges generelle tollpreferanseordning (GSP) for import fra utviklingsland. Denne ordningen ble fra 1. januar 2008 utvidet med 14 nye lavinntektsland, slik at det nå er 64 land som kan eksportere alle sine jordbruksprodukter til Norge uten toll. Importen fra de fattigste landene har relativt sett økt betydelig de siste årene. Likevel utgjorde importen fra de fattigste landene bare 1,3 pst. av den totale importen av landbruksvarer. Importen fra u-land generelt utgjør 22 pst. av totalimporten.

1.4.1 EUs landbrukspolitikk og forhandlinger med EU

Landbrukspolitikken er ikke en del av EØS-avtalen, men utviklingen av EUs landbrukspolitikk har likevel betydning for norsk landbruk og næringsmiddelindustri. Prisutviklingen på landbruksproduktene i EU påvirker omfanget av grensehandelen og konkurransekraften til i første rekke RÅK-industrien, som er konkurranseutsatt både på hjemmemarkedet og eksportmarkedet. EU gjennomgår nå sin landbrukspolitikk fram mot 2013 da gjeldende mandater og budsjettfullmakter utløper. De økonomiske rammene for landbrukspolitikken etter 2013 og fordelingen av EUs samlede støtte står sentralt.

Situasjonen i matmarkedet i EU de siste årene har ført til økt oppmerksomhet om styrkeforholdene i verdikjeden og handelens makt til å holde oppe forbrukerpriser selv om produsentpriser faller. EU har iverksatt omfattende arbeid med sikte på tiltak for en bedre fungerende matvarekjede. Kommisjonen har invitert matnæringenes organisasjoner i Brussel til å komme med forslag om bransjebasert regelverk innen juni 2012. Alternativt vil Kommisjonen selv

komme med forslag om regulering i form av en EU-rettsakt. Europaparlamentet har uttalt seg i favør av den siste løsningen.

Lisboatraktaten gjør at Europaparlamentet fra og med 2010 har lik medbestemmelse som medlemslandene i Rådet også innen landbrukspolitikk. Parlamentet støtter en ambisiøs felles politikk på landbruksområdet.

1.5 Hovedtrekk i forslaget til jordbruksoppgjør

Den nye landbruks- og matmeldingen og Stortingets behandling av denne, gir en fornyet gjennomgang av målene for landbruks- og matpolitikken.

Regjeringen legger vekt på å videreutvikle virkemidlene med grunnlag i den nye landbruks- og matmeldingen. Hver for seg krever målsettingene i meldingen ulike virkemidler for at de skal nås på en mest mulig effektiv måte. Men også landbruks- og matpolitikken krever avveining av ulike kryssende hensyn. Virkemidlene må derfor utvikles med sikte på best mulig måloppnåelse samlet sett.

Økt produksjonsvolum er vektet tyngre i den nye meldingen enn i St.meld. nr. 19 (1999–2000). Meld. St. 9 (2011–2012) vektlegger derfor også tiltak som kan bidra til å øke produksjonen, slik at selvforsyningsgraden kan opprettholdes om lag på dagens nivå. Den peker på behovet for forbedret agronomi, forskning og veiledning og rekruttering av unge kompetente bønder. Den peker på behovet for å beskytte arealressursene og øke arealproduktiviteten og på at hele landet må tas i bruk for å øke produksjonen. Som en del av dette skal den geografiske produksjonsfordelingen videreføres, både for å utnytte lokale produksjonsvilkår best mulig og for å øke kornproduksjonen.

Sammen med en fortsatt sammensatt målstruktur, peker Meld. St. 9 (2011–2012) også på behovet for å forenkle virkemiddelsystemet. Virkemidlene bør være enkle og effektive og virke i tråd med formålet. Det vil likevel være klare forskjeller mellom ulike typer virkemidler. De store tilskuddsordningene, som bare krever registrering og kontroll av karakteristika ved foretakene, vil ha lave transaksjonskostnader. Samtidig er de mindre egnet til å nå mer spesifikke mål. Slike mål kan eksempelvis kreve ordninger med lokal/regional prioritering av mål, og prioritering mellom enkeltsøkere, for å iverksette de beste prosjektene. Slike virkemidler vil nødvendigvis måtte ha høyere transaksjonskostnader.

I de siste års jordbruksavtaler har det vært lagt til rette for et inntektsløft for jordbruksbedriftene. Avtalene har prioritert det grasbaserte husdyrholdet, beiting med husdyr, og forbedring av velferdsordningene. Det har iflg. grunnlagsmaterialet gitt en inntektsutvikling som er minst på høyde med andre gruppers lønnsvekst, målt både i prosent og kroner. I

Meld. St. 9 (2011–2012) sier regjeringen at den vil sikre utøverne i landbruket en inntektsutvikling og sosiale vilkår på linje med andre grupper og derfor videreutvikle inntekts- og velferdspolitikken med utgangspunkt i den landbrukspolitikken som er ført etter 2005. Dette er lagt til grunn for forslaget til jordbruksoppgjør.

Resultatmålene for næringsdrivende kan ikke brukes på samme måte som lønnsstatistikk for lønsmottagere. Jordbruksoppgjøret skiller seg fra lønnsoppgjør, ved at det i jordbruksoppgjøret forhandles om inntektsmuligheter for de næringsdrivende. Det er dokumentert betydelige inntektsforskjeller mellom noenlunde like gårdsbruk. Et jordbruksoppgjør kan ikke bedømmes ut fra rammens størrelse isolert. Den underliggende kostnads- og produksjonsutviklingen har også vesentlig betydning for hvilken inntektsutvikling rammen kan legge til rette for. Fordi storfekjøtt og kylling er tatt ut av målprissystemet, er også innholdet i rammen annerledes enn tidligere. Det brukes også midler over avtalen til infrastruktur- og utviklingstiltak m.v., som ikke inntektsføres direkte i totalregnskapet. Disse midlene har likevel stor betydning for utviklingen over tid, og for måloppnåelsen i landbrukspolitikken.

Internasjonale forhold påvirker i økende grad rammebetingelsene for det norske jordbruket. Internasjonale råvarepriser har vært svært ustabile de siste årene. Det har bl.a. påvirket jordbrukets produksjonskostnader vesentlig, herunder før- og gjødselkostnaden. Ustabile priser internasjonalt gjør at prisgapet mellom norske og internasjonale råvarepriser varierer betydelig. Det påvirker konkurransekraften, effekten av importvernet og behovet for råvareprisutjevning for RÅK-industrien. Matsektorens konkurransekraft, både på kort og lengre sikt, må være en viktig premisse for utformingen av jordbrukspolitikken. Det er en avgjørende premisse for å opprettholde en hjemmemarkedandel/selvforsyningsgrad om lag på dagens nivå.

1.5.1 Grunnlagsmaterialet

Meld. St. 9 (2011–2012), og Stortingets behandling av den, slår fast at det fortsatt skal være resultatmålet Vederlag til arbeid og egenkapital pr. årsverk, inkl. verdien av jordbruksfradraget, i Normalisert regnskap som skal benyttes til å måle inntektsutviklingen i jordbrukssektoren.

Bruttoinntektene økte med 6,5 pst. fra 2010 til 2012. Kostnadene økte med 9,7 pst. Kostnadsveksten er sterkest for mineralgjødsel (40 pst.), men kraftfôr- og kapital-kostnadene vokser også sterkt. I sum økte kapitalkostnadene med 17 pst. fra 2010 til 2012.

Den vesentligste endringen i årets materiale er at Budsjettmemnda for jordbruket har revidert arbeidsforbrukstallene for de siste årene. SSBs endelige tall for arbeidsforbruk i 2010 ligger klart lavere enn de

foreløpige tallene SSB hadde publisert forut for fjorårets forhandlinger. På usikkert grunnlag har Budsjettnemnda anslått en årlig reduksjon i arbeidsforbruket på 4 pst. pr. år etter 2010.

I fjorårets avtale ble jordbruket gitt en særskilt kompensasjon for at trygdeavgiften for næringsinntekt i jord- og skogbruket ble økt fra 7,8 til 11 pst. fra 2012. Årets grunnlagsmateriale fra Budsjettnemnda for jordbruket viser en inntektsøkning på 8 3/4 pst. for perioden 2010 til 2012, eller 22 500 kroner pr. årsverk, når det er korrigert for kompensasjon for økt medlemsavgift til folketrygden. Fjorårets avtale skulle legge til rette for en inntektsvekst på om lag 7 1/2 pst., eller 18 900 kroner pr. årsverk, fra 2010 til 2012. For hele regjeringsperioden (fra 2006 til 2012) ble det i fjor lagt til grunn en vekst på 69 1/2 pst., eller knapt 110 000 kroner pr. årsverk. Årets materiale viser en inntektsvekst i denne perioden på om lag 74 3/4 pst., eller vel 120 000 kroner pr. årsverk, med samme korreksjon for folketrygdavgiften i 2012.

Inntektsutviklingen for andre grupper er basert på Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørenes Endelig hovedrapport 30. mars 2012. For 2012 er gjennomsnittlig årslønn for lønsmottagere i 2011, 453 300 kroner, framregnet med 3 3/4 prosent, som anslått i revidert nasjonalbudsjett.

Referansebrukene bygger på regnskapstall fra 2010 i NILFs Driftsgranskinger som Budsjettnemnda regner fram til 2012. Driftsgranskingsbrukene er valgt ut blant foretak over en minstegrense, med hensyn på økonomisk driftsomfang. Referansebrukene viser gjennomgående bedre inntektsutvikling enn normaliserte regnskaper.

Verdien av det særskilte jordbruksfradraget ved ligningen inkluderes ved vurdering av inntektsutviklingen i jordbruket. Budsjettnemndas anslag, basert på selvangivelser for 2010, viser at verdien av jordbruksfradraget, omregnet til verdi før skatt, er om lag 1 1/2 mrd. kroner i 2012. Av dette er verdien før skatt av kompensasjonen for økt folketrygdavgift beregnet til 173 mill. kroner i 2012.

Økte inntekter som følge av årets oppgjør, vil bidra til å øke utnyttelsesgraden av jordbruksfradraget. Med grunnlag i tallene fra Statistisk sentralbyrå og Budsjettnemnda for jordbruket er det lagt til grunn at 33 pst. av en økning i «Vederlag til arbeid og kapital» (ekskl. endring i rentekostnad) pr. jordbruksbedrift, vil gi grunnlag for økt fradrag. Ved omregning fra spart skatt, til inntektsverdi før skatt, har Budsjettnemnda benyttet en skattesats på 36 pst. fra 2012, etter økningen i folketrygdavgiften.

1.5.2 Rammen

1.5.2.1 OPPBYGGING AV RAMMEN

Jordbrukets bruttoinntekter består av inntjening fra markedet og overføringer fra staten. Oppbyggin-

gen av rammen er basert på anslag for utviklingen i jordbrukets produksjon, kostnadsutvikling, samt arbeidsforbruk og anslag på lønnsvekst for andre grupper. For de makroøkonomiske størrelsene har regjeringen lagt til grunn SSBs prognoser i Økonomisk utsyn nr. 1/2012, Norges Banks Pengepolitisk rapport nr. 1 2012 og anslag på årslønnsveksten for lønsmottagere fra revidert nasjonalbudsjett i 2012.

Teknisk framregning til 2013

Følgende prognoser er lagt til grunn for rammen på poster som ikke er avtaleregulert:

- Økning i produksjonsvolumet på 0,5 pst. fra 2012 til 2013.
- Prisøkning lik generell prisvekst på 1,7 pst. for inntektsposter som ikke er avtaleregulert. Disse utgjør om lag 30 pst. av brutto markedsinntekter.
- Uendret volum av ikke-varige driftsmidler fra 2012 til 2013.
- Prisøkning på jordbrukets driftsmidler på 2,2 pst., som er 0,5 prosentpoeng høyere enn generell prisvekst.
- Kapitallit og leasing er beregnet av Budsjettnemndas sekretariat med grunnlag i samme investeringsnivå i 2012 som i 2011, generell prisvekst på 1,7 pst., og 0,1 prosentpoeng økning i bankenes utlånsrente.
- Normalisert rentekostnad er beregnet med samme forutsetninger og økning i lånemassen på nær 3,6 pst. til en næringsgjeld på 50,6 mrd. kroner.
- 4,0 pst. reduksjon i arbeidsforbruk, som prognosert av Budsjettnemnda.
- 3 3/4 pst. lønnsøkning for andre grupper fra 2011 til 2012 (RNB) og 3,7 pst. fra 2012 til 2013 (SSB).

Dette gir, med unntak for realrentekostnaden, de samme forutsetninger om kostnadsvekst og økning i markedsinntekter utenom avtalen som Jordbrukets forhandlingsutvalg benyttet i sitt kravdokument i forhandlingene. Når det gjelder realrentekostnaden, er det på grunnlag av prognoser i Norges Banks Pengepolitisk rapport nr. 1/12, anslått en vekst i den normaliserte realrentekostnaden i Normaliserte regnskap på 230 mill. kroner fra 2012 til 2013. Totalt er det prognosert en kostnadsvekst på 840 mill. kroner.

På dette grunnlaget vil jordbruket få full kostnadskompensasjon og en prosentvis inntektsvekst som andre grupper, med en ramme for oppgjøret på 510 mill. kroner, jf. linje A i tabell 1. Regjeringen viser videre til at årets tall for inntektsveksten i jordbruket siden 2006, har vært høyere enn fjorårets avtale la til grunn. Samtidig er det usikkerhet

omkring arbeidsforbrukstallene. Disse forholdene er tillagt vekt i en helhetsvurdering av rammen, jf. linje B.

Rammen

Regjeringen foreslår en total ramme for oppgjøret på 900 mill. kroner i 2013, inkl. styrking av LUF med 275 mill. kroner. Av dette er det regnet inntektsvirkning av 625 mill. kroner.

Tabell 1 Oppbygging av økonomisk ramme

	Grunnlag			
	Mill. kr	Vol.	Pris	Mill. kr
1. Driftskostnader	17 626	0,0 pst.	2,2 pst.	390
2. Kapitalslit og leasing				220
3. Normalisert realrentekostnad				230
4. Sum kostnadsøkning				840
5. Markedsinntekter utenom avtalen	27 495	0,5 pst.	0,5 pst.	280
6. Redusert arbeidsforbruk	12 060	-4,0 pst.	3,7 pst.	-50
A. Sum kostnadskompensasjon og lik prosentvis inntektsvekst som andre grupper (4-5+6)				510
B. Nivåheving ut over lik prosentvis vekst				115
SUM, ramme med inntektsvirkning i 2013, mill. kr.				625
C. Tilførsel til Landbrukets utviklingsfond i 2013, mill. kroner				275
Total ramme, inkl. styrking av LUF				900

Regjeringens forslag til finansiering av rammen går fram av tabell 2. Målprisene økes fra 1. juli 2012 med en årsvirkning på 330 mill. kroner. Fra 2011 er det 33 mill. kroner i overførte midler, som ikke ligger inne i grunnlagsmaterialet fra Budsjettnemnda. Disse midlene disponeres, på vanlig måte, som en del av rammen. Bevilgningen over kap. 1150 foreslås økt med 227 mill. kroner i 2013, og Landbrukets utviklingsfond tilføres en ekstraordinær avsetning på 275 mill. kroner. Med forutsetningene i tabell 1 øker utnyttingen av jordbruksfradraget tilsvarende en inntektsverdi på om lag 35 mill. kroner.

Tabell 2 Finansiering av rammen

	Mill. kroner
Netto endring i målpriser fra 01.07.12	330
Endret bevilgning på kap. 1150 og 4150 i 2013	227
Overførte midler fra 2011	33
Endret verdi av jordbruksfradraget	35
SUM ramme med inntektsvirkning i 2013	625
Tilføres LUF i 2013	275
Total ramme, inkl. styrking av LUF	900

Rammen gir grunnlag for en inntektsvekst på om lag 4 1/2 pst., eller knapt 13 000 kroner pr. årsverk i

2013, i forhold til 2012 før oppgjør, når verdien av jordbruksfradraget er inkludert.

Om lag 225 mill. kroner får inntektseffekt allerede i 2012, dvs. om lag 2/3 av de foreslåtte målprisendringene, korrigert for økt kraftfôrpris. Inkludert verdien av jordbruksfradraget økes inntektsnivået i 2012 med om lag 2 pst., eller vel 5 000 kroner pr. årsverk dersom de foreslåtte økningene i målpriser realiseres fra 1. juli 2012

1.5.3 Fordeling på priser og tiltak

Foreslåtte endringer i målprisene er vist i tabell 6.6 i proposisjonen. Målprisene økes innenfor en samlet ramme på 330 mill. kroner.

Regjeringen legger vekt på at næringsmiddelindustriens konkurransekraft ikke skal svekkes som følge av oppgjøret. Bevilgningen til råvareprisordningen (post 70.12) skal ta hensyn til svingninger i volumer, endringer i målpriser og tilskuddsendringer som påvirker råvareprisene til industrien, samt virkninger som følge av mulige svingninger i valutakurser. Med grunnlag i prognoser for forbruk, foreslås en økning i bevilgningen på 9 mill. kroner.

Tabell 6.8 i proposisjonen viser beregnet utslag på referansebrukene av pris- og tilskuddsendringer inkl. anslåtte pris- og kostnadsberegninger til 2013, ekskl. effekt av foreslått tilskudd til grøfting.

1.5.4 Andre hovedpunkter

Forslaget til jordbruksoppgjør har en fordelingsprofil som skal bidra til måloppnåelse i henhold til prioriteringene i Meld. St. 9 (2011–2012). I tillegg til fortsatt å styrke det grasbaserte husdyrholdet, er økonomien i kornproduksjonen og grøntsektoren vektlagt. Det er videre lagt vekt på tiltak som kan bidra til økt produksjon, herunder bevilgninger til rådgivning for å styrke agromien.

1.5.4.1 MELK, SAU OG STORFEKJØTT

Beitetilskuddene økes innenfor en ramme på 22 mill. kroner. Distriktstilskuddet til kjøtt økes fra sone 3 til sone 5, med 9 mill. kroner.

Melk

Målprisene på melk foreslås økt med 9 øre pr. liter, tilsvarende 137 mill. kroner, distriktstilskuddene til melkeproduksjon øker fra sone B og oppover innenfor en ramme på vel 30 mill. kroner, satsene i driftstilskuddet til melkeproduksjon økes med 51 mill. kroner, og prisen på melkekvote ved omsetning til staten reduseres fra kroner 3,50 til 2,50 pr. liter.

Ammeku

Det er forutsatt en prisøkning tilsvarende generell prisvekst. Driftstilskuddet og husdyrtilskuddet til spesialisert storfekjøttproduksjon økes med til sammen 25 mill. kroner. Grensen for maksimalt driftstilskudd reduseres fra 50 til 40 kyr, samtidig som husdyrtilskuddet økes med 500 kroner fra ku nr. 26 i hvert foretak, også fra 50 kyr og oppover. Tilskuddet øker dermed for alle bruksstørrelser.

Sau/lam

Målprisen på lammekjøtt økes med 1,80 kroner pr. kg. Husdyrtilskuddet og tilskudd til lammeslakt økes innenfor en ramme på vel 60 mill. kroner, tilskudd til utmarksbeite økes med 8 mill. kroner, og prosjekt Friske føtter tilføres 5 mill. kroner i 2012.

1.5.4.2 KORN OG KRAFTFØR

Det foreslås prisøkninger på korn og oljefrø som vil gi en brutto inntektsøkning i sektoren på om lag 82 mill. kroner ved normalårsavlinger. Målprisene på matkorn økes med 8 øre pr. kg. Det foreslås ingen endringer i prisnedskrivningstilskuddet til norsk korn. Tilskudd til matkorn foreslås økt med 4 øre pr. kg. Det innebærer at prisen på råvarer til mel øker med 4 øre pr. kg. På grunnlag av prisøkningen på førkorn og endringene i fraktordningen anslås råvarer til kraftfôr å bli 5 øre pr. kg dyrere i gjennomsnitt.

1.5.4.3 GRØNTSEKTOREN OG POTETER

Målprisene for frukt og grønnsaker økes innenfor en ramme på 1,4 pst. Målprisen på matpoteter økes med 20 øre pr. kg.

Kvantumsbegrensningene for frukt og bær i distrikts- og kvalitetstilskuddet justeres, og maksimalt tilskuddsbeløp pr. foretak fjernes. Bevilgningen til distrikts- og kvalitetstilskuddet til frukt, bær og grønnsaker økes innenfor en ramme på 6 mill. kroner, og arealtilskudd til frukt og bær økes med 9 mill. kroner.

Bevilgningen til kollektiv dekning av omsetningsavgift hagebruk foreslås økt med 2 mill. kroner, og tilskudd til fruktlager økes med 3 mill. kroner i 2012 og 1 mill. kroner i 2013.

1.5.4.4 LANDBRUK OVER HELE LANDET – REGIONALT TILPASSET POLITIKK

De siste årene er distriktstiltakene styrket bl.a. gjennom vesentlige forbedringer i fraktordningene, økte distriktstilskudd og gjennom betinget skattefritak for investeringstilskudd innenfor det distriktspolitiske virkeområdet. I dette forslaget til jordbruksoppgjør økes distriktstilskuddene med om lag 45 mill. kroner og fraktordningen for korn og kraftfôr forbedres.

Det etableres regionale bygdeutviklingsprogram, med tre hovedelementer: nærings-, miljø- og skog- og klimaprogram. Det legges opp til å omdisponere midler fra nasjonale program til regionalt nivå innenfor en ramme på 55 mill. kroner. I tillegg økes rammen for de bedriftsrettede BU-midlene med 10 mill. kroner.

I arbeidet med økt områderettet innsats prioriteres i første fase arktisk landbruk. Det foreslås å bevilge 3 mill. kroner av engangsmidler i 2012 til de tre nordligste fylkene, og at bevilgningen videreføres på det nivået i 3 år. Overføringen til Sametingets midler til næringsformål økes med 2 mill. kroner.

1.5.4.5 LANDBRUKETS UTVIKLINGSFOND

Bevilgningen til Landbrukets utviklingsfond foreslås økt med 120 mill. kroner. I tillegg foreslås fondet tilført 111 mill. kroner i 2012 av ledige midler på avtalen, og 275 mill. kroner ekstraordinært i 2013. Innvilgningsrammen foreslås økt med 120 mill. kroner i 2013.

Forslaget innebærer bl.a. følgende:

- BU-ordningen utvides og tilføres bedriftsrettede midler fra Utviklingsprogrammet for lokalmat, grønt reiseliv og Bioenergiprogrammet.
- Det etableres et Utviklingsprogram for lokalmat og grønt reiseliv, med en avsetning på 70 mill. kroner.

- Det etableres et tilskudd til grøfting innenfor SMIL-ordningen, innenfor en ramme på 100 mill. kroner.
- Tilskudd til skogbruk økes med 10 mill. kroner. Samlet avsetning til skog og bioenergi økes med 15 mill. kroner.
- Tilskudd til Matmerk økes med 3,5 mill. kroner.

1.5.4.6 MILJØ- OG KLIMATILTAK

Det foreslås at bevilgningen til miljøtiltak økes med 62 mill. kroner, fordelt på følgende ordninger:

- Nasjonalt miljøprogram reduseres med 40 mill. kroner, pga. arealendringer.
- Regionale miljøprogram (RMP) videreføres som i dagens ordning med forsterket klimamål.
- Miljøvirkemidler over Landbrukets utviklingsfond økes med 103 mill. kroner, herunder tilskudd til grøfting over SMIL-ordningen.

1.5.4.7 ØKOLOGISK JORDBRUK

Regjeringen legger vekt på stabilitet og forutsigbarhet i tilskuddsordningene rettet mot primærprodusentene. For å stimulere til økt produksjon av grasbaserte økologiske produkter foreslås det å flytte 25 kroner i tilskudd pr. dekar grovfôrareal til tilskudd basert på dyretall.

1.5.4.8 VELFERDSORDNINGER OG GOD AGRONOMI

Det foreslås at satsene for tilskudd til avløsning ved ferie og fritid økes med 3,5 pst. og maksimalbeløpet pr. foretak heves med 2 400 kroner til 69 000 kroner. Maksimal dagsats for tilskudd til avløsning ved sykdom mv. foreslås øket fra 1 300 til 1 400 kroner. Det foreslås å innføre mulighet for gradert uttak av avløsertilskudd ved foreldrepermisjon (tidskonto).

Følgende forslag fremmes for å bedre grunnlaget for agronomi:

Etablering av tilskudd til grøfting innenfor SMIL-ordningen, avsetning til forskning økes med 5 mill. kroner, grunntilskuddet til Norsk landbruksrådgivning økes med 4 mill. kroner, bevilgningen til Graminor økes med 1,8 mill. kroner, og det bevilges 2,5 mill. kroner til et langsiktig foredlingsprogram for bygg. Det bevilges 0,5 mill. kroner til et prosjekt for å utvikle norsk kjøttfeavl i regi av TYR.

2. Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Else-May Botten, Lillian Hansen, Arne L. Haugen, Ingrid Heggø og lederen Terje Aasland, fra Frem-

skrittspartiet, Per Roar Bredvold, Harald T. Nesvik og Torgeir Trældal, fra Høyre, Frank Bakke-Jensen, Svein Flåtten og Elisabeth Røbekk Nørve, fra Sosialistisk Venstreparti, Alf Egil Holmelid, fra Senterpartiet, Irene Lange Nordahl, og fra Kristelig Folkeparti, Steinar Reiten, viser til Prop. 122 S (2011–2012) om Jordbruksoppgjøret 2012.

Komiteen konstaterer at jordbrukets organisasjoner ikke fant grunnlag for forhandlinger om jordbruksavtale for 2012–2013 basert på statens tilbud, og at det dermed ble brudd i årets jordbruksforhandlinger.

Komiteen viser til at jordbruksforhandlingene bygger på hovedavtalen for jordbruket, som er inngått mellom staten på den ene siden, og Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag på den andre. Det følger av hovedavtalen at partene i forhandlingene om jordbruksavtale er staten på den ene siden og organisasjonene i jordbruket i fellellskap på den andre siden.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Høyre, viser til at det er lang praksis for at regjeringen ved brudd i forhandlingene fremmer forslag for Stortinget basert på statens tilbud. Dette er, etter komiteens syn, en nødvendig behandlingsmåte dersom en skal opprettholde den etablerte forhandlingsordningen, noe komiteen ser som svært viktig for å sikre en balansert utvikling i næringen og for å ivareta jordbrukets forskjellige samfunnsroller. Dersom organisasjonene skulle kunne bryte forhandlingene og Stortinget deretter forbedrer eller reduserer statens tilbud, vil det undergrave forhandlingssystemets berettigelse. Flertallet vil ikke bidra til en slik utvikling.

Flertallet viser til Meld. St. 9 (2011–2012) om landbruks- og matpolitikken, som nylig er behandlet i Stortinget. Under behandlingen av meldingen slo flertallet i Stortinget fast dette, jf. Innst. 234 S (2011–2012):

«Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra H og FrP, viser til at norsk matproduksjon er et samarbeidsprosjekt mellom næringen og staten, og at de økonomiske rammene blir lagt på plass gjennom jordbruksoppgjøret. Flertallet vektlegger dette, og viser til at dette har bidratt til forutsigbar matforsyning til stabile priser for det norske folk, og en trygghet og økonomisk stabilitet som ingen andre bønder i verden kjenner maken til. Regjeringen vil holde fram med å inngå årlige jordbruksavtaler med landbruket. Flertallet mener det er av stor betydning at organisasjonene i jordbruket er samstemte om jordbruksavtalens betydning for landbruket, og støtter opp om denne.»

I den åpne høringen om jordbruksoppgjøret i Stortinget 31. mai 2012 ble dette bekreftet fra høringsinstansenes side.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, slår fast at statens tilbud i årets jordbruksoppgjør følger opp landbruksmeldingens målsettinger på sentrale områder. Dette gjelder bl.a. en opptrapping av investeringstilskuddene, en styrking av inntektsmulighetene i landbruket, og tiltak for å få mer produksjon ut av eksisterende areal. Det styrker grunnlaget for økt produksjon i sektorer med gode markedsmuligheter og styrker distriktsprofilen.

Dette flertallet anser dette som viktige tiltak for å følge opp de ambisiøse målsettingene som ble fastlagt i landbruksmeldingene.

Dette flertallet viser til at en fortsatt positiv inntektsutvikling i landbruket er viktig for å nå målet om landbruk over hele landet. Tilstrekkelig lønnsomhet er en viktig forutsetning for at dyktige næringsutøvere oppfatter jordbruk som en interessant arbeidsplass i framtida. Dette er også viktig for å rekruttere ungdom inn i næringa.

Dette flertallet viser til at regjeringen har gjennomført en snuoperasjon i norsk landbruk etter 2005. Skogpolitikken er gjenreist, og vi har i dag et landbruk som leverer et rikere mangfold av produkter. Målet om landbruk over hele landet er ivaretatt. Dette flertallet merker seg at det i Meld. St. 9 (2011–2012) slås fast at regjeringen vil fortsette satsingen på norsk landbruk og videreutvikle denne politikken.

Dette flertallet viser til at regjeringen i seks år har lagt til rette for en inntektsutvikling i landbruket med om lag 120 000 kroner pr. årsverk. Dette flertallet har merket seg at noe av dette har sammenheng med nye arbeidsforbrukstall fra SSB. Dette flertallet ser det som viktig å videreutvikle en god inntektsutvikling for landbruket og ber regjeringen legge til rette for dette. Dette flertallet viser til at det i Meld. St. 9 (2011–2012) om landbruks- og matpolitikken står følgende:

«Regjeringen vil sikre utøverne i landbruket en inntektsutvikling og sosiale vilkår på linje med andre grupper. Regjeringen vil derfor videreutvikle inntekts- og velferdspolitikken i landbruket med utgangspunkt i den landbrukspolitikken som er ført etter 2005.»

Dette flertallet viser til ovennevnte inntektsmålsetting fra Meld. St. 9 (2011–2012). Dette flertallet er opptatt av å legge til rette for en god inntektsutvikling for aktive bønder, som er både store og små i driftsomfang, og ber regjeringen legge til rette for dette.

Dette flertallet understreker at det er statens tilbud, slik det foreligger i Prop. 122 S (2011–2012), som Stortinget forholder seg til, og ikke hva som ev. ville blitt resultatet av forhandlinger mellom partene, selv om det er grunn til å anta at man da ville hatt et annet resultat. Det vises i denne forbindelse til at organisasjonene gjennom forhandlinger har økt rammen i jordbruksoppgjøret de siste 6 årene på om lag 2,2 mrd. kroner.

Dette flertallet vil allikevel understreke organisasjonenes rett til ikke å inngå avtale.

Dette flertallet mener imidlertid det er en forutsetning for over tid å nå inntekts- og produksjonsmåla som er fastsatt i Meld. St. 9 (2011–2012), at det føres forhandlinger mellom partene som munn-ner ut i en avtale.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Høyre, legger til grunn at jordbruksavtalen, grensevernet og markedsreguleringa er viktige stolper for landbrukspolitikken framover, og viser til forslaget fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet som ble fremsatt under behandlingen av Meld. St. 9 (2011–2012) om landbruks- og matpolitikken, og som ble vedtatt med støtte fra Kristelig Folkeparti i Stortinget den 12. april 2012:

«Stortinget legger til grunn at landbruket og norsk næringsmiddelindustri skal sikres forutsigbarhet ved at hovedpilarene i den norske landbruksmodellen skal være grunnlaget for norsk landbrukspolitikk. Dette innebærer at regjeringen skal, gjennom ulike ordninger sikre et sterkt importvern, opprettholde jordbruksavtalen mellom staten og næringen samt videreføre samvirkets rolle som forvalter av markedsordningene.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre regner selvstendig næringsdrivende bønder som en bærebjelke for verdiskaping og næringsutøvelse mange steder i landet. Disse medlemmer vil arbeide for at bonden skal få utviklingsmuligheter fremover. En robust landbruksnæring bidrar til å nå viktige mål om en fortsatt betydelig norsk matvareproduksjon, en differensiert bosetting og vakkert kulturlandskap. Disse medlemmer mener at landbruket, i likhet med for eksempel reiselivsnæringen og fiskerinæringen, har stor betydning for å sikre en positiv utvikling i mange lokalsamfunn. Disse medlemmer mener derfor at det er viktig å opprettholde grunnlaget for et aktivt jordbruk. Disse medlemmer registrerer at omstillingen i landbruket fortsetter. Det er anslått at over 36 000 gårdsbruk med bolig står tomme, mange står til forfalls. Disse medlemmer mener at omstilling til større og mer effektive enheter er nødvendig for å sikre at jordbruksnæringen blir mer

fremtidsrettet og mindre avhengig av overføringer, og mener at jordbrukspolitikken bør legge bedre til rette for dette.

Disse medlemmer mener det er prinsipielt betenkelig at enkelt næringer forhandler egne rammevilkår direkte med staten og inngår avtaler med store økonomiske konsekvenser utenom den ordinære budsjettbehandlingen. Disse medlemmer mener de årlige vedtak om jordbrukets rammebetingelser ikke er et lønnsoppgjør, men en fastsettelse av muligheter for å skape inntekter. De betydelige avvik som er mellom lovet inntektsutvikling i jordbruket i de enkelte oppgjør og oppnådd utvikling, viser at beregningsgrunnlaget som legges til grunn for oppgjørene, er heller tynt. Disse medlemmer mener at bøndene, som andre næringsdrivende, har ansvar for egen verdiskaping ut fra de rammebetingelser samfunnet setter. Disse medlemmer mener det er viktig å gi landbruket nye muligheter til å utvikle seg og redusere avhengigheten av offentlig støtte. For at behandlingen av oppgjøret skal kunne sees i sammenheng med andre politiske prioriteringer, er det ryddig at oppgjøret behandles i forbindelse med statsbudsjettet og følger kalenderåret. Disse medlemmer mener at staten fortsatt skal gi økonomisk tilskudd til landbruket, men at slike tilskudd må være mer målrettede og mindre byråkratiske enn i dag.

Disse medlemmer ser det som sentralt å styrke bondens eiendomsrett til eget bruk. Disse medlemmer fremmet i forbindelse med behandlingen av Ot.prp. nr. 44 (2008–2009) Om lov om endring av lov om odelsretten og åsetesretten, lov om konsesjon og ved erverv av fast eiendom mv., blant annet forslag om å oppheve boplikten. Boplikten er til hinder for en fremtidsrettet utvikling av jord- og skogbruk i Norge, og det er ikke dokumentert at den bidrar til bosetting.

Disse medlemmer viser til representantforslag om å oppheve prisfastsetting av konsesjonspliktige landbrukseiendommer, Dokument 8:18 S (2010–2011). Prisreguleringen gir i mange tilfeller kunstig lave priser, er til hinder for omsetning og øker risikoen knyttet til investeringer på gården. Stor avstand mellom markedspris og regulert pris skaper også et grunnlag for tilfeller der deler av kjøpsvederlag holdes skjult for myndighetene.

Disse medlemmer mener det er et grovt inngrep i eiendomsretten at staten tvinger folk som vil selge gården, til å ta en lavere pris enn det kjøper er villig til å betale.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om nødvendige lovendringer slik at bo- og driveplikten og prisreguleringen av landbrukseiendom kan oppheves.»

Disse medlemmer stiller seg sterkt kritiske til den landbrukspolitikken som har vært ført i etterkrigstiden og som fortsatt videreføres av den sittende regjeringen. Disse medlemmer kan derfor ikke på noen måte stille seg bak den fremforhandlede jordbruksavtalen fordi den ikke bærer bud om noen ny retning i landbrukspolitikken, dette til tross for at det er et stort behov for en kursomlegging av landbrukspolitikken. Til tross for at den rød-grønne regjeringen varslet en kraftig omlegging av landbrukspolitikken da den kom til makten, har dette ikke skjedd. Også i år var det et stort sprik mellom det kravet som ble fremlagt av bondeorganisasjonene og det tilbudet som kom fra staten. Tilbudet fra staten er på ca. halvparten av det opprinnelige kravet fra bondeorganisasjonene.

Disse medlemmer er av den formening at det må innføres et normalt markedsbasert system for landbruksprodukter som styres av tilbud og etterspørsel. Ved underdekning i markedet vil produsenten kunne ta en høyere pris, mens forbruker kan velge andre produkter dersom prisen på et produkt er for høy. Da vil prisene på produktene variere i takt med markedet, og produsentene må være markedsorientert i sin produksjon. I en situasjon som i dag, hvor forbrukerne etterspør mer enn det norske bønder kan produsere, vil et markedsbasert system bidra til en høyere produksjon. I et markedsbasert system vil det også oppstå konkurranse mellom produsentene, noe som fører til bedre produkter, innovasjon og mer kostnadseffektiv produksjon. Dette vil bidra til bedre inntektsmuligheter for de produsenter som er dyktige, innovative og gode forretningsmenn. Disse medlemmer vil påpeke at markedsbaserte systemer fungerer i alle andre markeder og at det derfor ikke er noen grunn til å unnta landbruket fra dette.

Den kraftige nedgangen i antall bønder og bruk vil fortsette i de kommende årene, og antakeligvis med økt kraft. Aktørene i landbruket har liten fremtidstro, og tilliten til regjeringens landbrukspolitikk er på et lavmål. Den politikken som har vært ført mot landbruket gjennom mange år, er et sosialistisk eksperiment som har bidratt til at den norske bonden er blitt fanget inn i et «nett» og et system som det nå er tilnærmet umulig å komme ut av. Landbrukspolitikken er preget av en sterk iver etter å regulere næringen helt ned til den minste detalj, og hvor offentlige byråkrater og et særdeles detaljert regelverk har tatt over styringen av hvordan utviklingen i landbruket skal skje. Den styringen som den enkelte bonde skal ha over sin egen eiendom og arbeidsplass,

er blitt borte. Bøndene er i dag mer å anse som offentlig ansatte og utøvere av en offentlig politikk enn selvstendig næringsdrivende innenfor matproduksjonsbransjen, slik som de burde ha vært. Dette har ført til at kreativitet, satsingsevne og ønske om å ta risiko nærmest er blitt fraværende i store deler av landbruket. Disse medlemmer finner det merkelig at både landbrukets organisasjoner og Senterpartiet støtter opp om en slik politikk som stadig fører til færre bønder og stor misnøye rundt inntektssituasjonen og utviklingsmuligheter blant aktørene i næringen. Disse medlemmer vil også påpeke at jordbruksavtalesystemet er blitt så innviklet og komplisert at få utenom det sentrale byråkratiet i Landbruks- og matdepartementet har mulighet til å sette seg inn i alle systemets sider og forstå det fullt ut. Det er heller ikke noen andre land innen OECD-området som har funnet det formålstjenlig å praktisere et system med jordbruksavtale.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Jordbruksoppgjøret for 2012 bifalles ikke.»

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om overføringer til landbruket på linje med andre utgifter som fremmes i statsbudsjettet.»

Disse medlemmer mener det er viktig å få ned de høye avgiftene på mat i Norge og ber regjeringen om å intensivere arbeidet med å redusere disse betraktelig. Det er ingen god grunn til at Norge skal ha avgifter på dette området som er vesentlig høyere enn i våre naboland. Disse medlemmer viser til sine merknader i innstillingen til St.prp. nr. 59 (2007–2008), jf. Innst. S. nr. 270 (2007–2008).

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre er av den oppfatning at det er prinsipielt betenkelig at en enkelt næring forhandler sine egne rammevilkår direkte med staten, uten at dette skjer i forbindelse med de ordinære budsjettprosesser. Disse medlemmer mener at rammevilkårene til næringen må sees i sammenheng med de øvrige budsjettprioriteringer i forbindelse med de årlige budsjetter. Disse medlemmer mener rammevilkårene så langt som mulig bør være forutsigbare over flere år, slik at næringsaktørene kan innrette investeringer og produksjonsplaner mer langsiktig.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen justere periodiseringen av jordbruksoppgjøret til å følge kalenderåret, og

sørge for at de rammevilkårene som ikke kan fastlegges for lengre perioder, kommer inn som en del av den årlige budsjettprosessen. Oppgjøret for 2012 videreføres som en overgangsordning ut budsjettåret 2012 med de endringer som gjøres i revidert nasjonalbudsjett for 2012.»

Disse medlemmer viser til at norsk jordbruk opplever det mange betegner som en full investeringsstørke. Disse medlemmer vil vise til at dersom driftsapparatet skal opprettholdes, og ikke driftes mot nedleggelse, og viktige kulturminner ivaretas, må det andre og mer dyptgripende endringer til for å få fart på investeringene i næringen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser til at det sannsynligvis vil bli et redusert importvern i kjølvannet av den internasjonale utviklingen gjennom WTO-forhandlingene. Utviklingen bærer bud om en gradvis økt konkurranse for norske landbruksprodukter. Til tross for et høyt tollvern har ikke norske myndigheter lagt noen plan for hvordan det norske landbruket skal møte en slik utvikling. Dette er svært kritisk. Resultatet kan bli at det norske landbruket får seg en «blåmandag» når resultatet fra WTO-forhandlingene blir kjent. Disse medlemmer mener utviklingen av en robust produksjon basert på lønnsomhetskriterier må ha topp-prioritet og må utvikles før importvernet faller. Disse medlemmer vil vise til at den norske næringsmiddelindustrien er under press fra utlandet og at det er viktig at den norske landbrukspolitikken sikrer at industrien får råvarer til en konkurransedyktig pris. For å oppnå dette er det nødvendig med en strukturrasjonalisering av landbruket slik at enhetskostnadene går ned. Industrien er konkurransedyktig i forhold til utenlandske aktører på foredling og industriell produksjon, men råvarekostnadene er for høye i forhold til våre naboland og kan ved økt import true viktige arbeidsplasser og verdiskaping i industrien.

Næringsmiddelindustrien står for om lag 20 pst. av sysselsettingen og verdiskapingen i industrien. Et fellestrekk er at produksjonen gjennomgående er relativt arbeidsintensiv, til tross for at bedriftene har tatt i bruk svært moderne teknologi. Norge må derfor benytte den tiden som ennå er igjen til å tilpasse primærproduksjonsleddet til den nye hverdagen som alle ser vil komme i forholdsvis nær fremtid. Disse medlemmer er derfor av den oppfatning at regjeringen må ha en aktiv holdning til dette, og ikke som i dag forholde seg helt passivt til den utvikling som gradvis skjer. Resultatet av en slik politikk vil gjøre stor skade i næringsmiddelindustrien.

Disse medlemmer viser til at flertallet i det regjeringsoppnevnte Industriutvalget, i NOU 2005:4,

uttalte følgende om næringsmiddelindustriens rammevilkår:

«Utvalgets flertall mener det må utvikles et mer effektivt jordbruk som kan levere råvarer til industrien på mer konkurransedyktige vilkår. Utfallet av WTO-forhandlingene er usikkert. Det er ikke mulig å forutsi konsekvensene, fordi forslagene ennå ikke er tallfestet. Retningen er likevel klar, og vi må forvente at en endelig avtale vil få reell og betydelig effekt på norsk jordbruk og tilhørende næringsmiddelproduksjon. Utvalgets flertall mener at myndighetene også av hensyn til næringsmiddelindustrien, allerede nå bør begynne tilpasningen av jordbrukspolitikken til endrede internasjonale rammebetingelser. Jordbrukspolitikken bør i større grad fremme mer effektiv produksjon som kan levere råvarer til industrien på mer konkurransedyktige vilkår. En helhetlig verdikjedetenkning bør ligge til grunn for reguleringer og tiltak. Dette er en forutsetning for at industriselskapene skal kunne ha grunnlag for å legge sine investeringer til Norge.»

Disse medlemmer er av den oppfatning at en så klar uttalelse fra et regjeringsoppnevnt utvalg som hadde i oppdrag å utrede tiltak for å beholde norsk industris konkurransedyktighet, må følges opp i konkret politikk. Regjeringen har her mulighet til å føre en aktiv næringspolitikk rettet direkte mot næringsmiddelindustrien. En aktiv industripolitikk er en viktig del av en nyorientert landbrukspolitik.

Disse medlemmer mener at den internasjonale situasjonen med økt konkurranse og et svakere tollvern tilsier at norsk landbruk må legges om og at en må begynne med tiltak før det er for sent. En vil i enkelte produksjoner få et volumproduserende landbruk, mens mindre bruk vil konsentrere seg om å produsere kvalitetsprodukter som kan ta ut en høyere pris i markedet. Mange nisjeprodusenter har kommet langt og produserer svært gode varer av høy kvalitet, men fortsatt kan mye gjøres, bl.a. ved å profesjonalisere markedsarbeid og produktutvikling.

Disse medlemmer mener at dette blir avgjørende for at deler av norsk landbruk skal kunne overleve, for eksempel i Sogn og Fjordane. Det er også nødvendig å knytte reiselivsnæringen og landbruket tettere sammen ved at reiselivsbedrifter har et økt fokus på å servere lokalt produsert mat. På den måten kan lokale bønder forsyne lokale reiselivsbedrifter med lokalt produsert mat, noe som vil gi bonden en høyere inntekt enn om produksjonen skal gå gjennom tunge mellomledd som tar store deler av gevinsten. Det er viktig at offentlige verdiskapingsprogrammer og en økt del av midlene over jordbruksoppkjøret går til å utvikle dette.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen intensivere arbeidet med utvikling av nisje- og spesialprodukter i landbruket.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er skuffet over at regjeringen ikke tar et oppgjør med det landbrukspolitiske styrings-systemet og det juridiske grunnlaget for landbrukspolitikken, som i stor grad ble utformet i mellomkrigstiden under helt andre forhold. Disse medlemmer mener resultatet av mer enn 70 år med en gjennomregulert landbruksnæring beviser at den førte politikken har vært mislykket fordi den ikke har nådd målene knyttet til bosetting, sysselsetting og inntektsnivå. Antallet bruk i drift og antall aktive bønder synker raskt, og det er påregnet at den samme avgangen vil fortsette også med årets jordbruksavtale.

Nye tall viser at bosettingsutviklingen i distriktene er sterkt synkende. Dette må være et stort nederlag for regjeringen, som har bebudet en ny kurs i landbrukspolitikken. Videre har landbrukspolitikken medført betydelige kostnader i form av offentlige utgifter, høye priser på matvarer og innskrenket næringsfrihet for bøndene. Disse medlemmer vil peke på at alle begrensninger og hindringer som er satt gjennom konsesjonsbegrensninger, målpriser, produksjonskvoter og selektive støtteordninger, har vært ødeleggende for bøndene. Disse medlemmer vil derfor prioritere en kraftfull omlegging der deregulering, avbyråkratisering og konkurranse settes i høysetet. Disse medlemmer mener denne prosessen må innledes snarest for å unngå at en senere kan risikere å få en næring i full oppløsning. Disse medlemmer viser til at analyseselskapet Econ i 2004 utarbeidet en rapport på vegne av Landbruks- og matdepartementet som konkluderer med at de mange reguleringene i landbruket med fordel kan oppheves da de først og fremst legger en begrensning på utviklingen av næringen og virker negativt med hensyn til verdiskapingen i landbruket. Disse medlemmer er av den oppfatning at de konklusjoner som fremkommer i Econ-rapporten, snarest må gjennomføres slik at ny vekst og optimisme i landbruket kan sikres.

Disse medlemmer mener et ledd i en modernisering vil være at landbrukspolitikken ikke lenger skal være et ledd i distriktspolitikken. Disse medlemmer registrerer at landbrukets ansvar for bosetting i distriktene har vært mislykket og i all hovedsak tilhører en svunnen tid da primærnæringene utgjorde hovedandelen av verdiskapingen og arbeidsstyrken i Norge. Disse medlemmer mener landbrukspolitikken har bidratt til å utarme distriktene og gjort dem mindre i stand til å utvikle et bærekraftig næringsliv og således medvirket til å forsterke sentraliseringseffekten. Disse medlemmer viser til at konkurranseutsatt virksomhet i distriktene kjemper en hard kamp for å overleve i den internasjonale konkurransen. I den kampen må den, i tillegg til egne kostnader,

bære en andel av kostnadene til en landbrukspolitikk som er en av verdens dyreste. Disse medlemmer registrerer at den førte politikk har gitt en skjev fordeling av ressurser i distriktene, med det resultat at lokalsamfunnene har fått for få alternativer gjennom et lite variert arbeidstilbud. Disse medlemmer mener det derfor er behov for en ny landbrukspolitikk som radikalt endrer betingelsene for jordbrukets og bygdenes samlede næringsliv gjennom å skille landbrukspolitikken og distriktspolitikken.

Disse medlemmer har stor tro på det norske landbruket og på norske bønder. Det er flertallet i Stortinget som har vist en mistillit til den norske bondestanden ved å begrense næringens frihet sterkt. Det er betenkelig at Senterpartiet har vært hærfører for en slik politikk. Disse medlemmer er av den oppfatning at det norske landbruket har store muligheter til å utvikle seg til en konkurransedyktig næring som også kan konkurrere på et internasjonalt marked med spesielle produkter. Norske klimaforhold, genressurser, økologi og kompetanse hos bøndene er særskilte fortrinn som kan utnyttes til Norges fordel i et internasjonalt marked. Betalingsvillige forbrukere i EU og på andre markeder leter etter trygge og sunne matvarer som også har kvalitet og god smak. Disse medlemmer mener vi har alle forutsetninger for å kunne levere slike produkter her i landet, men det forutsetter en målrettet satsing og dyrking av gründerkultur, slik man har erfaring fra i andre næringer. Norsk industri og mange andre næringer er blitt internasjonalt ledende innenfor sine segmenter.

Dette har gjort at Norge på mange områder har høy kompetanse på internasjonalisering, markedsføring, produktutvikling, kvalitetssikring og andre elementer som er viktige for å kunne lykkes internasjonalt.

Disse medlemmer mener at regjeringen burde legge en strategi for hvordan landbruket kan trekke veksler på den kompetansen som allerede finnes i landet og i mange bransjer. Ved å koble slik kompetanse med de fordeler norsk landbruk allerede har, vil man kunne skape en vinnernæring som kan lykkes internasjonalt. Disse medlemmer er derfor av den oppfatning at en større del av de offentlige midler som blir avsatt til landbruksformål, bør benyttes til å utvikle nisjeproduksjon som kan ta økte markedsandeler både i Norge og internasjonalt. Flere mindre nisjeprodusenter har allerede lyktes med dette, men har behov for å være knyttet til et apparat som kan bidra med denne formen for kompetanse. Økt internasjonal deltakelse på matmesser og kontakt med internasjonale kokkemiljøer, som for eksempel på Internationale Grüne Woche som årlig går av stabelen i Berlin, vil bidra til økt interesse for og bedre markedsføring av norsk mat.

Disse medlemmer mener at det må foretas en særskilt gjennomgang av hvilke skatter og avgifter som landbruket er ilagt, slik at det kan foretas en reduksjon av disse. Det er nødvendig at den verdiskaping som skapes i næringen forblir hos aktørene i næringen, og ikke slik som i dag hvor staten tar inn store summer i skatter og avgifter for så å fordele noe tilbake i form av overføringer. Disse medlemmer ønsker ikke et system med særskilte skattefradrag, som for eksempel jordbruksfradraget, fordi dette er å begynne i feil ende. Det er kun et fåtall bønder som kan utnytte jordbruksfradraget fullt ut. Fokuset må være å innføre skattelettelse som kommer alle til gode, også små bruk. Dersom staten skal bidra til økte inntekter hos bøndene, må direkte skattelettelser og fjerning av særskilte skatter gjennomføres før man innfører særskilte fradrag. Oppheving av reguleringer og konsesjonsbestemmelser er også tiltak som vil kunne bidra til å øke inntektene hos de bønder som tenker moderne og som ønsker å satse på landbruket som fremtidig levemåte.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i forbindelse med fremleggelsen av statsbudsjettet for 2013 konkretisere hvilke skatter og avgifter landbruket blir ilagt som næring.»

«Stortinget ber regjeringen i forbindelse med fremleggelsen av statsbudsjettet for 2013 fremme konkrete tiltak for skatte- og avgiftsreduksjoner for landbruket.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre er overrasket over at en landbruksmelding som tok mål av seg til å tenke helhet for hele verdikjeden, følges opp av en så fragmentert og retningsløs proposisjon om endringer i budsjettene for 2012 og 2013 i forbindelse med jordbruksoppgjøret. Det er få eller ingen stimulanser for den som ønsker å satse på økt produksjon. Samtidig bidrar økningen av målprisene til å svekke konkurransekraften hos matindustrien. En konkurransekraft også jordbruket på lengre sikt er avhengig av for å få avsatt sine produkter.

Disse medlemmer viser til at jordbruksavtalen og jordbruksforhandlingene er et særegent institutt hvor enkelt næringer drøfter og forhandler sine vilkår med staten og inngår avtaler med store økonomiske konsekvenser utenom den ordinære budsjettbehandlingen. Disse medlemmer mener det er nødvendig med en evaluering av hvordan jordbruksavtalen virker for inntekts- og produksjonsmålene i landbruket og for den totale samfunnsøkonomien, og mener at bruddet i årets forhandlinger og synspunktene fra jordbruksorganisasjonene i etterkant bærer

klare bud om at en slik gjennomgang er påkrevet. Disse medlemmer viser til sine forslag i Innst. 234 S (2011–2012) om en slik evaluering og om å justere periodiseringen av jordbruksoppkjøret til å følge kalenderåret og at forhandlingene kommer inn som en del av budsjettprosessen.

Disse medlemmer vil også understreke at en rekke andre forhold enn det som følger av jordbruksavtalen har betydning for lønnsomheten i jordbruket. Det gjelder innretningen av budsjettstøtten, det gjelder skattebestemmelser som fondsavsetningsordninger, reduksjon av formuesskatt, fjerning av arveavgift, skattereduksjon ved realisasjonsgevinster i landbruket, og det gjelder ikke minst tiltak for bedre agrobiologi og da særlig tiltak innenfor grøfting. Disse medlemmer viser videre til en rekke forslag i Innst. 234 S (2011–2012) om endringer i kvotereguleringer, konsesjonsgrenser og generelle dereguleringer i forhold til eiendomsretten og utnyttelsen av egen eiendom som kan øke lønnsomhet og lette strukturendringene i norsk landbruk.

Generell merknad fra Kristelig Folkeparti

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til at jordbruksforhandlingene handler om å tilrettelegge inntektsmulighetene for jordbruket.

Dette medlem konstaterer at statens tilbud i årets jordbruksforhandlinger avviker fra den landbrukspolitikken som fikk tilslutning fra et bredt flertall i Stortinget 12. april 2012. Dette medlem konstaterer at regjeringen ikke følger opp Stortingets inntektsmål for jordbruket. Dette medlem viser til flertallsmerknadene fra regjeringspartiene i Innst. S. nr. 234 (2011–2012):

«Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, merker seg at regjeringen vil sikre utøverne i landbruket en inntektsutvikling og sosiale vilkår på linje med andre grupper og videreutvikle inntekts- og velferdspolitikken i landbruket med utgangspunkt i den landbrukspolitikken som har vært ført etter 2005.»

Sett i kontekst av at aktører i landbruket i snitt har hatt en sterkere inntekstvekst enn andre grupper i årene etter 2005, mener dette medlem at en formulering om at inntekts- og velferdspolitikken i landbruket skal videreutvikles med utgangspunkt i den landbrukspolitikken som har vært ført etter 2005, skulle tilsi at aktører i landbruket fremdeles skulle sikres en sterkere inntekstvekst enn andre grupper.

Dette medlem viser til Kristelig Folkepartis forslag i Innst. S. nr. 234 (2011–2012):

«Stortinget ber regjeringen fremme tiltak som gir bønder, som selvstendig næringsdrivende, mulighe-

ter til vesentlig å redusere inntekstforskjellene til andre grupper.»

Dette medlem peker på at det er et flertall, bredere enn det vanlige, som i Innst. S. nr. 234 (2011–2012) er enig om at bøndene skal ha en inntektsutvikling i tråd med eller utover andre grupper. Dette medlem er meget skuffet over at regjeringen ikke har lagt denne enighet til grunn for førstetilbudet i jordbruksforhandlingene, og at det heller ikke ble lagt fram et forbedret tilbud for å komme fram til en avtale med jordbrukets organisasjoner.

Dette medlem viser til at statens tilbud legger opp til rammevilkår for næringen som gir grunnlag for en inntekstvekst på knapt 13 000 kroner pr. årsverk fra 2012 til før avtale 2013. Dette er klart lavere enn de 17 400 kronene som det forventes at andre grupper får. Dette medlem mener at det derfor er åpenbart at regjeringen ikke handlet i tråd med Stortingets ambisjoner og intensjoner i landbrukspolitikken da statens tilbud ble lagt frem.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

- «a) Prop. 122 S (2011–2012) sendes tilbake til regjeringen.
- b) Stortinget ber regjeringen innlede nye forhandlinger med jordbrukets organisasjoner, og legge fram tilbud i samsvar med Stortingets forutsetninger i Innst. S. nr. 234 (2011–2012).
- c) Regjeringen gis fullmakt til å godkjenne avtalen så fremt det oppnås enighet med begge organisasjonene. I motsatt fall legges forslaget fram for Stortinget innen 15. juli 2012. Gjeldende avtale forlenges inntil ny avtale er vedtatt.»

Dette medlem viser til at det er lang praksis for at regjeringen ved brudd i forhandlingene fremmer statens opprinnelige tilbud som forslag for Stortinget. Dette medlem vil fastholde dette som hovedregel og normal praksis. Imidlertid vil dette medlem presisere og understreke at ved forhandlingene i år var det en helt spesiell situasjon ved at Stortinget like før hadde behandlet hovedlinjene i den framtidige landbrukspolitikken gjennom behandlingen av Meld. St. 9 (2011–2012) om landbruks- og matpolitikken – Velkommen til bords.

Dette medlem vil understreke at det ikke må innføres en praksis der et magert tilbud fra staten skal tvinge jordbruket til lydighet ved at Stortinget alltid gir sin tilslutning til regjeringens proposisjon bokstav for bokstav. Dette medlem vil bemerke at ved å legge fram et såpass svakt tilbud som årets, har regjeringen utfordret de etablerte ordninger for forhandlinger om en landbruksavtale mellom staten og landbrukets organisasjoner.

For øvrig viser dette medlem til Kristelig Folkepartis merknader i Innst. 234 S (2011–2012), der partiets hovedfokusområder i landbrukspolitik-

ken, nemlig redusering av inntektsgapet mellom aktører i landbruket og andre grupper, økt matproduksjon og sterkere jordvern, er gjort rede for.

Kravet

Komiteen viser til at jordbrukets krav hadde en ramme på 2205 mill. kroner, fordelt på 445 mill. kroner i økte målpriser, 1 537 mill. kroner i økte budsjettmidler, 33 mill. kroner i disponering av ledige midler og 190 mill. kroner i økt verdi av jordbruksfradraget.

Tilbudet

Komiteen viser til at regjeringen i Prop. 122 (2011–2012) legger til grunn en ramme på totalt 900 mill. kroner for jordbruksoppgjøret for 2012. Dette fordeler seg på økte målpriser på 330 mill. kroner, økte budsjettmidler på 230 mill. kroner, 33 mill. kroner i omdisponering av ledige midler og 35 mill. kroner i økt verdi av jordbruksfradraget, mens Landbrukets utviklingsfond (LUF) blir tilført 275 mill. kroner ekstraordinært i 2013.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, har merket seg at flere sentrale elementer fra stortingsmeldingen er ivarettatt i tilbudet.

Komiteens medlemmer fra Høyre merker seg at regjeringen ikke følger opp sine egne ambisjoner fra Meld. St. 9 (2011–2012) om landbrukspolitikken. Høyres merknader til stortingsmeldingen ga mer realitetsorienterte, troverdige og produksjonsrettede føringer for fremtidens landbruk. Disse medlemmer viser også til Høyres omfattende merknader i Innst. 234 S (2011–2012).

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til sine generelle merknader.

Viktige politikkområder

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, merker seg at jordbruksoppgjøret ivaretar målene i Meld. St. 9 (2011–2012). I landbruksmeldinga er det slått fast at hele landet skal tas i bruk, og at det skal legges til rette for økt matproduksjon basert på norske ressurser, som grovfôr og beite. I tråd med disse føringene foreslås det å etablere regionale bygdeutviklingsprogram, med tre hovedelementer: nærings-, miljø og skog- og klimaprogram. Det legges opp til å øke avsetningen til de fylkesvise BU-midlene med 65 mill. kroner gjennom en styrket satsing og omdisponering av midler fra nasjonale program til regionalt nivå. Dette

inkluderer en regional satsing på bioenergi, lokal mat og reiseliv. Flertallet støtter dette.

Flertallet merker seg at jordbruksoppgjøret ivaretar målet om å opprettholde et jordbruk med en variert bruksstruktur over hele landet. Det skal være plass til både mindre bruk med ulike inntektskombinasjoner, og større bruk.

Flertallet viser til at det i landbruksmeldinga og i statens tilbud til jordbruksforhandlingene fremgår at regjeringen vil foreta gjennomgang av virkemidlene for å gjøre distriktsprofilen tydeligere i de nasjonale ordningene, for å styrke grunnlaget for et landbruk over hele landet. Herunder skal sonegrensene for ulike tilskuddsformer i landbruket vurderes.

Flertallet ser det som viktig at regjeringen starter en slik gjennomgang for sonegrensene i 2012 og avklarer nærmere hvor det er riktig å foreta endringer med sikte på å levere arbeidet som et innspill til jordbruksforhandlingene i 2013.

Flertallet viser til arbeidsgruppen som er varslet i proposisjonen, der bl.a. partene skal delta.

Flertallet viser i den forbindelse til Meld. St. 9 (2011–2012) og støtter intensjonen om en tydeligere distriktsprofil i landbrukspolitikken, og at det skal satses særlig i de områdene der landbruket utgjør en vesentlig del av det lokale næringslivet. Det er også viktig å styrke distriktsprofilen i områder hvor utviklingen er særlig bekymringsfull, som i deler av Agder/Telemark, kyst- og fjordstrøkene på Vestlandet, Nord-Norge og fjellområdene i Sør-Norge. Flertallet merker seg videre at som et ledd i regjeringens arbeid for utvikling av nordområdene og fjellområdene skal satsinga på arktisk landbruk og fjellandbruk styrkes. Flertallet støtter dette, og ser det som viktig at man legger til rette for å tilpasse virkemiddelbruken til de regionale ulikhetene.

Flertallet viser i den forbindelse til at en gjennomgang av de nasjonale ordningene og ekstra-tilskuddene til det arktiske jordbruket er en del av dette arbeidet, og at det gjennom jordbruksoppgjøret i tillegg etableres en områderettet innsats innenfor LUF.

Komiteens medlemmer fra Høyre ønsker et mest mulig lønnsomt og levedyktig landbruk. Disse medlemmer vil derfor vise til merknader i Innst. 234 S (2011–2012) samt til Høyres alternative landbruksmelding for flere detaljer om standpunkter på «viktige politikkområder».

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til sine generelle merknader.

Korn

Komiteen viser til at det er av stor betydning å bedre kvaliteten i kornproduksjonen, gjennom god

agronomi, utvikling av bedre sorter, økt produktivitet og bedre utnyttelse av kornarealene.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Kristelig Folkeparti, er positiv til forslaget om et tilskudd til grøfting, noe som er viktig for å bedre produktiviteten i kornproduksjonen.

Et annet flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, ser positivt på forslaget til forenkling av fraktordningene og en forsterket fraktordning for kraftfôr. Frakttilskuddsordningen for kraftfôr er en viktig distriktspolitisk ordning.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser til at det var et prioritert krav fra bondeorganisasjonene å styrke kornøkonomien i årets oppgjør, noe som ikke ble innfridd fra statens side. Disse medlemmer viser til at bedre lønnsomhet i kornproduksjonen er viktig, men at økte priser bidrar til svekket lønnsomhet i kraftfôrkrevende produksjoner og til svekket konkurransekraft eksempelvis for norsk bakernæring.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at målprisøkningen på 8 øre bare delvis nøytraliseres av det foreslåtte prisnedskrivningstilskuddet på 4 øre og vil fremme forslag i innstillingen om at tilskuddet økes med 25 mill. kroner eller ca. 7 øre i forhold til regjeringens forslag. Dette vil sikre volum og avsetning for produsentene og forbedre konkurransekraft og lønnsomhet for bakerbransjen og de som driver kraftfôrbasert produksjon. Disse medlemmer vil videre foreslå at det bevilges 25 mill. kroner i et grunntilskudd for korndyrking for å forbedre økonomien og forutsetter at regjeringen finner en rasjonell innretning på en slik ordning. Disse medlemmer viser til sine merknader og forslag til omprioritering innenfor rammen av årets jordbruksoppgjør hvor de foreslåtte endringer i kornsektoren finansieres for 2012 og 2013.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til sine generelle merknader.

Kjøtt- og melkeproduksjon

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Høyre, ser det som viktig å møte etterspørselen etter kjøtt ved i større grad å kunne utnytte norske naturressurser til grovfôrbasert husdyrhold på en best mulig måte. Mulighetene for å øke kjøttproduksjon fra grovfôrbasert husdyrhold er en viktig faktor for å utnytte norske naturressurser og bevaring av kulturlandskapet.

Flertallet ber på denne bakgrunn regjeringen utrede en strategi for dette.

Et annet flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, merker seg at det foreslås å øke beitetilskuddene innenfor en ramme på 22 mill. kroner, noe som er viktig for å styrke det grasbaserte husdyrholdet og bidra til økt melke- og kjøttproduksjon. Dette flertallet merker seg videre at distriktstilskuddet til kjøtt økes fra sone 3 til sone 5, med 9 mill. kroner, og støtter dette.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser til at det nå er et betydelig underskudd av norsk storfekjøtt og viser til at prognosene tyder på en underdekning på 10 000 tonn i 2012 og at underdekningen kan utvikle seg til 30 000 tonn årlig i løpet av kort tid om det ikke settes inn tiltak. Disse medlemmer vil peke på at spesialiseringen av norsk jordbruk er en utvikling som vil gjøre jordbruket mer lønnsomt og at spesialisert storfekjøttproduksjon er en viktig og riktig utvikling av kjøttproduksjonen, men at tilskuddsinnretningene med bl.a. takreglene for maksimale husdyrtilskudd skaper en unødvendig inntektsnedgang isolert sett for denne type produksjon.

Komiteens medlemmer fra Høyre fremmer derfor i denne innstilling forslag om å øke bevilgningen til produksjonsdrivende tiltak for storfekjøttproduksjon med 40 mill. kroner og forutsetter at regjeringen finner rasjonelle, operative tiltak i sammenheng med at kvoter og tilskuddsgrenser endres slik at produsenter med økt volum i produksjonen får økt lønnsomhet. Disse medlemmer viser til sine merknader og forslag til omprioriteringer innenfor rammen av årets jordbruksoppgjør hvor de foreslåtte endringer i kjøttsektoren finansieres med virkning for 2012 og 2013.

Disse medlemmer mener det er viktig å kunne møte den økte etterspørselen etter kjøtt. Det bør legges til rette for en lønnsom, kvalitetsrettet og trygg kjøttproduksjon i Norge. I dag har vi et underskudd av norsk storfekjøtt, og på bakgrunn av dette fremmes derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en helhetlig strategi for økt kjøttproduksjon, spesielt rettet inn mot storfekjøtt.»

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til sine generelle merknader.

Komiteen viser til Meld. St. 9 (2011–2012), der det bl.a. står følgende om norsk melkeproduksjon:

«Melkeproduksjon er avgjørende for å kunne nå målet om et levende landbruk over hele landet og andre landbrukspolitiske mål.»

Komiteen mener at forutsetningen for å nå dette målet er å styrke økonomien i melkeproduksjonen. Dette har bl.a. bakgrunn i det store behovet for investeringer i driftsbygninger som følge av nye krav til dyrevelferd, modernisering for å sikre rekruttering til næringen, og for å tilrettelegge for nye driftsformer.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, støtter derfor at tilskuddsordningene for melkeproduksjon styrkes, og at målprisen for melk økes med 9 øre pr. liter.

Flertallet ser det også som positivt at man for å redusere kostnadene til melkeprodusenter som ønsker å kjøpe ku- eller geitemelkkvoter, setter ned prisen for statlig omsatt kvote fra 3,50 kroner til 2,50 kroner pr. liter.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser til at det er for lav produksjon av melk i Norge, noe vi ikke minst merket under fjorårets og delvis årets smørkrise. Disse medlemmer mener at første forutsetning for økt produksjon er at alle produsenter får anledning til de produksjonsøkninger som er nødvendige for å balansere markedet. Når markedsregulator Tine nå for annen gang i 2012 varsler økning i melkekvote, må det være en forutsetning at alle grupper produsenter kan delta i produksjonsøkningen og at man avregulerer et system som ikke gir produsenter med moderne driftsutstyr, store investeringer og stor produksjon anledning til å delta i økt produksjon og forbedret lønnsomhet også for sin virksomhet.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til sine generelle merknader.

Investeringer

Komiteen deler det syn som fremkommer i Meld. St. 9 (2011–2012) om at økte investeringer er nødvendig for å fornye driftsapparatet, bedre lønnsomheten, øke produktiviteten og for å sikre god dyrevelferd og HMS. Gode investeringsordninger har stor betydning for rekruttering til landbruket og for å nå målsettingene om økt matproduksjon og et landbruk over hele landet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at bevilgningen til Landbrukets utviklingsfond foreslås økt med 120 mill. kroner, og støtter dette. Det etableres et til-

skudd til grøfting innenfor SMIL-ordningen, med en ramme på 100 mill. kroner. Flertallet viser videre til at Landbrukets utviklingsfond (LUF) ekstraordinært tilføres 275 mill. kroner i 2013, noe komiteen ser på som svært positivt, og som gir grunnlag for å styrke investeringstiltakene i årene framover.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser til at Landbrukets utviklingsfond tilføres betydelige midler i proposisjonen både ved overførsel av ubrukte midler fra kap. 1150 post 74 i 2012-budsjettet, en økning av bevilgningsrammen på 120 mill. kroner i 2013-budsjettet og en ekstraordinær engangsbevilgning på 275 mill. kroner også på 2013-budsjettet. Disse medlemmer viser til at disse midlene generelt benyttes til en rekke forskjellige tiltak, herunder investerings tiltak, og at bruken er lite produksjonsrettet. Disse medlemmer støtter imidlertid grøftetilskuddet, men viser også til sitt forslag fra Innst. 234 S (2011–2012) om direkte fradragsføring for grøfting som et godt og mindre byråkratisk virkemiddel til samme tiltak.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til sine generelle merknader.

Bioenergi

Komiteen viser til Meld. St. 9 (2011–2012) og St.meld. 39 (2008–2009) som fremhever produksjon av bioenergi basert på skogråstoff som et viktig klimatililtak i skogsektoren.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, merker seg at det foreslås å øke den totale bevilgningen til bioenergi med 5 mill. kroner fra 50 til 55 mill. kroner i 2013, og støtter dette.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet merker seg at det foreslås å øke den totale bevilgningen til bioenergi med 5 mill. kroner fra 50 mill. kroner til 55 mill. kroner i 2013.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til sine generelle merknader.

Skogbruk

Komiteen viser til Meld. St. 9 (2011–2012) som vektlegger skogens viktige nærings- og klimapolitiske rolle, og St.meld. 39 (2008–2009) som understreker skogens rolle i klimasammenheng.

Komiteen merker seg at regjeringen i disse meldingene har slått fast at en bærekraftig skogforvaltning med skogvern, herunder bevaring av gammel skog samt hogst, planting og stell, er både god

klimapolitikk, næringspolitikk og miljøpolitikk, og støtter dette.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, merker seg at det foreslås å øke den totale bevilgningen til skogbruk med 10 mill. kroner fra 194 mill. kroner til 204 mill. kroner i 2013, og støtter dette.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre mener Norge trenger økt avvirking. Eiendomsstrukturen i skogbruket er et hinder for økt effektivitet og lønnsomhet ved uttak. Disse medlemmer viser videre til sine forslag i de årlige budsjetter om reduksjoner i formuesskatten og om etablering av fondsavsetningsmuligheter for enkeltpersonforetak, tiltak som vil kunne bidra til å styrke investeringsevnen og øke aktiviteten i norsk skogbruk. Disse medlemmer viser også til Innst. 234 S (2011–2012), der Høyre og Fremskrittspartiet foreslo at realisasjonsgevinster av virksomheter innen landbruket ikke beskattes som personinntekt, men som alminnelig inntekt.

Disse medlemmer viser til viktigheten av transportkorridorer og infrastruktur for konkurranse-dyktigheten og lønnsomheten i norsk skogbruk. Dette gjelder kjøretøytekniske bestemmelser som tillatte lengder på vogntog, men også mulighetene for økt bruk av jernbane og koblingene mellom veitran-sport, jernbane og havner. Disse medlemmer vil legge til rette for enklere bygging av skogsbilveier, men samtidig understreke at bygging må skje ved at næringshensyn og miljøhensyn, for eksempel når det gjelder gammel skog, blir gjenstand for en balansert vurdering.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet merker seg at det foreslås å øke den totale bevilgningen til skogbruk med 10. mill kroner, fra 194 mill. kroner til 204 mill. kroner i 2013.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til sine generelle merknader.

Frukt og grønt

Komiteen viser til muligheten for, og ønsket om, å utnytte økte markedsmuligheter i frukt- og grøntsektoren.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, er enige i at den norske produksjonen av frukt, bær og grønnsaker må styrkes og støtter forslaget om at kvantumsbegrensningene for frukt og bær i distrikts- og kvalitetstilskuddet økes, at satsene økes likt i alle soner og at maksimalt

tilskuddsbeløp pr. foretak fjernes. Flertallet vil peke på at både Øst- og Vestlandet har avgjørende betydning for norsk fruktproduksjon. Vestlandsregionen står for om lag halvparten av Norges produksjon. Jordbruksarealet i denne regionen er svært begrensa og krevende dyrkingsteknisk. Distrikts- og kvalitetstilskuddet for frukt og bær skal bidra til å utvikle denne kvalitetsproduksjonen på begrensa og krevende areal. Flertallet ønsker å tilrettelegge for denne type småskalaproduksjon. Flertallet mener distrikts- og kvalitetstilskuddet også vil bidra til å øke produksjonen av norsk frukt og grønt, med de endringer som er foreslått. Flertallet ser dette som positivt. Distrikts- og kvalitetstilskuddet skal utfylle markedsprisene slik at kvalitetsproduksjon på begrensa areal i distriktene sikres, samtidig som produksjonen kan økes der dette er mulig.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre mener frukt- og grøntsektoren er viktig for norsk landbruk. Næringen er viktig for mange deler av landet. Vestfold er det store grønnsaksfylket, der omtrent 13 500 dekar ble dyrket i 2011. Også Buskerud, Oppland og Rogaland har store arealer som brukes til grønnsaksdyrking. Produksjonen av jordbær finner vi i flere landsdeler, som for eksempel Møre og Romsdal, Vestfold, Buskerud, Hedmark og Oppland. Bringe-bærproduksjon er stort i Sogn og Fjordane. Solbær dyrking er vesentlig i Telemark. Velsmakende epler får man fra Hardanger, Hordaland og andre deler av landet. Den store geografiske spredningen gjør at en levedyktig frukt- og grøntsektor må være en viktig del av fremtidens landbruk. Frukt- og grønnsaksnæringen er kunnskapsintensiv, og er i stadig utvikling. Det bør prioriteres å tilrettelegge for å øke vekstmulighetene og lønnsomheten i sektoren. I den sammenheng kan det være hensiktsmessig å vise til rapporten «Vekstmuligheter i grøntsektoren» som Statens landbruksforvaltning (SLF) publiserte i april 2012. I anbefalingene blir det skrevet følgende:

«De mest umiddelbare gevinstene ved å grøfte, er høyere avlinger, bedre bæreevne og redusert risiko ved vanskelige forhold ved høsting og våronn. Grøfting er trolig det viktigste enkeltstående tiltaket for å øke avlingene. God grøftetilstand er særdeles viktig for tidligproduksjon av grønnsaker og potet da dette har betydning for når man kan begynne våronn. For frukt er grøfting en del av vurderingene og kostnadene ved nyetablering av frukthage. Grøfting vil vurderes ved nyplanting og det grøftes normalt hvis det er behov. Dette vil være et fordyrende element ved nyplanting. Mange av dem vi har vært i kontakt med, har påpekt manglende grøfting som en begrensende faktor på produksjonen. Dette gjelder særlig de som har uttalt seg om grønnsaksproduksjon hvor en stor del av produksjonen foregår på leid jord. Leid jord er

oftere enn eid jord dårlig drenert og grøfteaktiviteten er lavere.»

Disse medlemmer vil vise til sine gjentatte forslag om å stimulere til økt grøfting, og vil i tillegg bemerke at det er positivt at grøfting er en del av jordbruksavtalen 2012. Rapporten fra SLF slår videre fast at det er grunn til å se på om maksimalgrensene for produksjon bør økes/fjernes for å stimulere til en strukturutvikling. Fjerning av maksimalt tilskuddsbeløp pr. foretak vil også virke stimulerende på produksjon av frukt og bær. Det vil også gi mulighet for større og mer diversifiserte satsinger. Disse medlemmer mener slike tiltak er steg i positiv retning av et mer lønnsomt og levedyktig landbruk.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til behandlingen av Meld. St. 9 (2011–2012) hvor det bemerkes følgende i Innst. 234 S (2011–2012):

«Komiteen har merket seg at verdiskapningen i frukt-, bær- og grøntproduksjonen utgjør 16 prosent den samlede verdiskapningen i norsk jordbruk, og at næringen benytter om lag 3 prosent av jordbruksarealet. Komiteen ser det som viktig at bruken av eksisterende virkemidler i denne sektoren vurderes nærmere. Komiteen er kjent med at næringen har behov for forutsigbare rammebetingelser, men også økte investeringsmidler og bedre kapitaltilgang.»

Disse medlemmer viser til Fremskrittspartiets alternative tiltakspakke for landbruket, noe også denne næringen vil ha fordeler av for å øke sin lønnsomhet gjennom blant annet investeringer og økt produksjon.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til sine generelle merknader.

Importvern

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Høyre, viser til at importvernet er en bærebjelke i norsk landbrukspolitik, og en forutsetning for å kunne sikre avsetningen av norske landbruksvarer, oppnå fastsatte priser i jordbruksavtalen og utnytte ressursene vi har til matproduksjon. Dette er grunnlaget for en tilfredsstillende inntektsutvikling i jordbruket, noe som er slått fast i Meld. St. 9 (2011–2012). Flertallet legger til grunn at regjeringen sikrer et sterkt importvern som en viktig forutsetning for opprettholdelse av landbruksproduksjonen og en innovativ og offensiv norsk næringsmiddelindustri i hele landet.

Komiteen viser til at for å nå målsettingene i landbruksmeldingen om å øke matproduksjonen basert på norske ressurser er det viktig å sikre fortsatt

volumproduksjon av spesielt kjøtt og melk, som et fundament for landbruk over hele landet og som grunnlag for en fortsatt konkurransedyktig norsk næringsmiddelindustri.

Samtidig er det viktig å utvikle spesialprodukter som kan gi økt verdiskaping for primærleddet. Komiteen viser i den sammenheng blant annet til lokalmatprogrammet.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Høyre, er kjent med at Norge etter gjeldende WTO-avtale har adgang til å benytte enten kronetoll eller prosenttoll for de viktigste landbruksvarene. Flertallet viser til landbruksmeldingen og er enig i at dette handlingsrommet må utnyttes for å sikre et velfungerende importvern også i fremtiden.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at ett av formålene med Doha-runden i WTO er å sikre bedre handel med u-land, blant annet handel med matvarer. Disse medlemmer deler denne målsettingen og mener dette er en viktig og riktig strategi for å hjelpe mennesker ut av fattigdom.

Disse medlemmer viser til at internasjonale endringer krever en omstilling av den norske landbrukspolitikken. Eksportsubsidier og importbarrierer i industriland hindrer utviklingsland i å produsere mat til eget marked og eksportere sine varer til industriland. WTO-forhandlingene og en mulig global matkrise, med underskudd på mat og betydelig økte priser på verdensmarkedet, nødvendiggjør en mer solidarisk landbrukspolitik.

Komiteens medlemmer fra Høyre vil understreke at importvernet ikke er en del av jordbruksforhandlingene, men av de årlige budsjettvedtakene, men disse medlemmer vil likevel slå fast at Høyre vil beholde importvernet som en av bærebjelkene i norsk landbruk og at det ble fastslått i Innst. 234 S (2011–2012). Disse medlemmer ønsker imidlertid en ny WTO-avtale og mener at norsk importvern og norsk landbrukspolitik på sikt må tilpasses de endrede forutsetninger som kan følge av dette.

Disse medlemmer viser til at regjeringen i denne proposisjonen varsler behov for endringer i markedsordningene i jordbruket for at Norge skal kunne overholde sine forpliktelser etter WTO-avtalen og at det skal nedsettes en arbeidsgruppe for å se på dette. Disse medlemmer vil i den forbindelse nok en gang understreke at en i Innst. S. nr. 375 (2008–2009) stilte seg bak jordbruksavtalens forslag om at storfekjøtt skulle ut av målprissystemet og

volummodellen innføres. Løsningen ble presentert som den eneste partene fant gjennomførbar på dette tidspunkt. Disse medlemmer viser til at regjeringen senere har tolket merknaden til støtte for valg av volummodellen også når det for eksempel gjelder markedsordningen for lam og egg. Det er det ikke belegg for å gjøre.

Grensehandel

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre er bekymret for at den norske landbrukspolitikken bidrar til økt grensehandel ved at handel som kunne ha bidratt til verdiskaping og sysselsetting i Norge, havner i våre naboland. Tall fra Statistisk sentralbyrå viser at grensehandelen nå utgjør i overkant av 11,5 mrd. kroner per år og er stigende. Disse medlemmer er av den oppfatning at regjeringen må ha en aktiv holdning til dette og bør gjøre endringer i landbrukspolitikken som bidrar til at nordmenn finner det formålstjenlig å handle i Norge. Det er beklagelig at regjeringen ikke har noen aktiv politikk på dette området.

Disse medlemmer understreker at det er differansen i matvareprisene mellom Norge og utlandet som gjør grensehandel attraktivt. Økt differanse fører til gradvis lavere levekostnader for de deler av befolkningen som har nærhet til grensen og dermed har anledning til å handle utenfor Norge. Med andre ord vil levekostnadene for en norsk gjennomsnittsfamilie øke i takt med distanse fra grensehandelsmuligheter. At grensehandel blir et økonomisk attraktivt handlingsalternativ, fører altså til en geografisk skjevdeling av ulempene ved høye matpriser i Norge. I særdeleshet rammer dette kysten fra Møre og Romsdal og sydover.

Markedsregulering

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti, viser til sin tidligere merknad og til at Stortinget nylig har vedtatt å videreføre samvirkets rolle som forvalter av markedsordningene.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre mener det er nødvendig med en viss regulering av markedsbalansen for jordbruksprodukter, men vil understreke at markedsreguleringen slik den i dag er innrettet, er konkurransevidende mellom aktørene i foredlingssektoren ved at den er tillagt bare en av aktørene, nemlig samvirket. Disse medlemmer vil understreke at markedsreguleringen er et samfunnsoppdrag hvor utvelgelsen til å utføre oppdraget må baseres mer på et kostnadseffektivt og konkurransenøytralt standpunkt

enn på hvem som er eierne av det selskap som skal utføre oppdraget.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet ønsker å etablere likeverdige konkurransevilkår mellom markedsregulatorene Tine SA, Nortura SA, Norske Felleskjøp BA og andre markedsaktører i matvaresektoren.

Disse medlemmer viser i den forbindelse til representantforslag, Dokument 8:66 S (2011–2012) om å etablere et juridisk og Eiermessig skille mellom rollene som markedsregulator og markedsaktør for Tine SA, Nortura SA og Norske Felleskjøp BA. I forslaget ble det lagt opp til en gjennomgang av markedsreguleringsordningene for å se om disse fungerer godt nok for alle aktører i verdikjeden, samt fremme forslag til endringer som særlig tar hensyn til forbrukerne og til å fremme lik konkurranse og motvirke ulike maktforhold mellom aktørene i næringene.

Disse medlemmer mener det innenfor det bestående system, med ordningene med markedsregulatorer, er viktig å styrke og videreføre tilsynet med konkurransesituasjonen i matvaremarkedet.

Komiteens medlemmer fra Høyre fremmet i behandlingen av Dokument 8:66 S (2011–2012) et forslag om å foreta en gjennomgang av markedsreguleringsordningene i den hensikt å legge til rette for lik konkurranse og vektlegge forbrukerhensyn i større grad. Se Innst. 327 S (2011–2012) for detaljer om forslaget.

Samdrifter

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre understreker at samdrifter er viktig for norsk landbruk og for rekruttering til næringen, ikke minst for melkeproduksjonen. Samdrift er positivt både for å gi bønder mulighet til mer organisert arbeidstid og fritid, og for å medvirke til oppfyllelse av målet om en variert og allsidig bruksstruktur i hele landet.

Disse medlemmer mener at man bør stimulere til samdrift, da samdrift for mange er et godt alternativ i forhold til nedleggelse av gårdsdriften, og har kommet for å bli. For å gjøre samdrift mer lønnsomt og mindre byråkratisk vil disse medlemmer fjerne de geografiske begrensninger og antallsbegrensningene som i dag virker negativt for samdriftsformen.

Disse medlemmer vil også ta til orde for at samdrifter skal kunne leie kvoter og mener at samdrifter skal få leie kvote opp til kvotetaket.

Disse medlemmer vil på denne bakgrunn fremme følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen endre regelverket for samdrifter, slik at fleksibiliteten blir større og at mulighetene for en variert og allsidig bruksstruktur blir bedre.»

«Stortinget ber regjeringen oppheve de geografiske begrensningene og antall deltakere for deltakelse i samdrifter, samt kvotetaket.»

Disse medlemmer vil understreke at samdrifter er viktige for utviklingen av et mer rasjonelt norsk landbruk og for rekrutteringen til næringen, særlig til melkeproduksjonen. Driftsformen gir bønder mulighet til mer organisert arbeidstid og medvirker til å oppfylle målet om en variert og allsidig bruksstruktur i næringen. Disse medlemmer mener at dagens jordbruksavtale diskriminerer samdrifter og større bruk ved at støtte pr. produsert liter melk reduseres kraftig ved høy produksjon og at det derfor er behov for å lage et flatere system for støtte-satser pr. produsert liter. Disse medlemmer mener også at vekst i kvotene må kunne skje ved kjøp av konsesjoner slik at totalproduksjonen ikke blir påvirket.

Disse medlemmer mener det er viktig å sette søkelyset på samdriftenes situasjon. Disse medlemmer viser til Samdriftenes Kontaktorgan BA som på åpen høring i Stortingets næringskomité i 2011 uttalte følgende:

«Dette fungerer ikke lenger! Vi ser at denne politikken nå fører til nedleggelser i stort tempo, men den største utfordringen er imidlertid at de store og rasjonelle utbyggingene ved aktiv bruk av tilskuddsordningene gjøres ulønnsomme.»

Disse medlemmer mener det er realistisk og nødvendig gradvis å redusere overføringsnivået til jordbruket, men at det er viktig at dette skjer samtidig som man fjerner reguleringer som legger hindringer i veien for de som ønsker å satse, samt for de som eier landbrukseiendom. Disse medlemmer mener at for eksempel bedre vilkår for samdrifter vil kunne øke grunnlaget for nye investeringer i jordbruket og redusere behovet for overføringer. Disse medlemmer merker seg at deltagere i samdrifter ikke får delta i ordningen med leie av melkekvote innenfor gjeldende tak på 750 tonn. Disse medlemmer viser til skriftlig spørsmål til landbruks- og matministeren, Dokument 15:1275 (2011–2012) som ble stilt på bakgrunn av den forutgående mangel på melk til melk- og smørproduksjon i 2011. Statsråden avklarte at melkebønder fikk muligheten til i kvoteåret 2012/2013 å øke produksjon på inntil 3 pst. utover tildelte kvoter for å øke melkeproduksjonen. Imidlertid gjaldt ikke dette for enkeltbruk som passerte et volum på 400 000 liter eller samdrifter som passerte 750 000 liter.

Disse medlemmer mener dette er nok et eksempel på diskriminering av samdrifter og større bruk i Norge og synes dette ikke er i samsvar med målet slik det fremkommer i landbruksmeldingen, Meld. St. 9 (2011–2012), om å øke matproduksjonen. Disse medlemmer har forståelse for bøndenes skuffelse da man registrerer at regjeringen Stoltenberg II ikke følger opp regjeringens landbruksmelding i årets jordbruksoppgjør.

Disse medlemmer mener at maksimalkvoten for enkeltbruk og samdrifter bør heves og at det bør være en friere omsetning av melkekvoter innenfor dagens geografiske rammer. Videre er det viktig å lette på de politiske restriksjoner som gjelder for samdriftsbruk, en bremsekloss for videre utvikling av landets mest fremtidsrettede melkeprodusenter.

Sauehold

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre mener at det er behov for modernisering av politikken for sauehold, og viser til at mangelen på lammekjøtt her i landet er godt dokumentert.

Et eksempel på at kjøttproduksjonen går ned, finner en i Valle kommune i Setesdal. Der er antallet vinterfôret sau halvert, fra 6 000 til 3 000 de siste 10 årene. En konsekvens er blant annet at kulturlandskapet gror igjen, og generasjonsskifter uteblir. Disse medlemmer mener at det å legge forholdene bedre til rette for samdrift er en måte å få opp produksjonen av lammekjøtt på. Samdrifter har bidratt til en positiv utvikling innen melkeproduksjon. Disse medlemmer mener at tilsvarende er mulig også for sauehold.

Disse medlemmer viser til at sauebønder er avhengige av ulike typer tilskudd. Tilskuddet pr. dyr er delt opp i fem ulike intervaller. Har bonden over 300 dyr, faller støtten helt bort. Konsekvensen av dette er at bønder som ønsker å slå sammen besetningene, eller enkeltbønder som ønsker å vokse, mister tilskuddet for besetninger som overstiger 300 sau.

Disse medlemmer finner det underlig at støttesystemene er innrettet slik at det ikke er lagt til rette for besetninger over 300 sau. Disse medlemmer mener at enkeltbønder og samdrifter med over 300 sau også bør være omfattet av tilskuddsordningene. Når bøndene får stordriftsfordeler og samler besetningen under samme tak, vil de samlet motta mindre i tilskudd per sau, men likevel kunne komme bedre ut av det økonomisk på grunn av stordriftsfordelene.

Disse medlemmer mener forslaget vil sørge for at både bønder som ønsker å drive i mindre skala, og de som ønsker å samle driften ved større fjøs, vil kunne ha gode rammevilkår.

Prosjekt Friskere geiter

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, viser til at prosjektet Friskere Geiter er viktig for geitenæringen, og ser det som positivt at det stilles midler til rådighet for dette prosjektet også i 2013. Flertallet legger til grunn at partene vurderer hvordan prosjektet kan slutføres.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser til at dette utviklingstiltaket for geiter har vært støttet over jordbruksavtalen i mange år gjennom sanering og kompensasjon for inntektsbortfall. Proposisjonen varsler at 2013 er siste år med støtte til dette prosjektet over jordbruksavtalen, og disse medlemmer forutsetter at regjeringen da er sikker på at prosjektet har en økonomi som gjør at det blir praktisk slutført, da mye arbeid og økonomiske ressurser vil være til liten nytte om ikke smittesaneringen blir gjennomført fullt ut.

Delingsforbudet i jordlova

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser til representantforslag om å oppheve det generelle forbudet mot å dele landbrukseiendom, Dokument 8:10 S (2011–2012). Ett mål med å oppheve delingsforbudet er å gi bonden større mulighet til å skape verdier og inntekter på eget bruk.

Disse medlemmer vil på denne bakgrunn fremme følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme sak for Stortinget om endring av jordlovas bestemmelser om delingsforbud.»

Avbyråkratisering

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre mener at det er et betydelig potensial for forenkling og avbyråkratisering i jordbrukspolitikken, og viser til Stortingets behandling av Dokument nr. 8:43 (2007–2008) om tiltak for å redusere landbruksbyråkratiet.

Disse medlemmer viser til at regjeringen fortsatt ikke har gitt en helhetlig oppstilling over landbruksbyråkratiet slik næringskomiteen i flere runder etterlyste i sin behandling av Dokument nr. 8:43 (2007–2008). Disse medlemmer viser til at antall byråkrater øker mens antall bønder går ned, og til at enkelte anslag peker på totale byråkratikostnader på nærmere 4 mrd. kroner. Disse medlemmer mener det er sentralt at ressurser avsatt til jordbrukspolitiske formål blir brukt effektivt.

Disse medlemmer vil derfor fremme følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen ved fremleggelsen av statsbudsjettet for 2013 komme med en strategi for avbyråkratisering av landbruket.»

Annet

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre mener at satsing på lokal produksjon av mat og drikke vil være avgjørende for fremtidens landbruk, reiselivsnæringen og ikke minst for levende og aktive bygdesamfunn i hele landet. Regelverket knyttet til produksjon, distribusjon og servering er ofte en hemsko for at produsenter skal lykkes. Disse medlemmer vil stimulere til en renessanse for norsk matkultur, blant annet ved å øke satsingen på geografisk opprinnelsesmerking og liberalisering av regelverket for foredling av mat på egen gård, uten at det går ut over mattryggheten.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen tillate demonstrasjonssalg og servering ved besøk i produksjonslokaler eller i tilknytning til disse.»

«Stortinget ber regjeringen oppheve alle produksjonsreguleringer (som for eksempel melkekvoter) dersom foredlingen skjer på egen gård.»

Disse medlemmer mener det er grunn til å utvise forsiktighet med å velte en for stor del av kostnadene ved jordbruksoppgjørene over på forbruker. Økte priser rammer sosialt ulikt.

Disse medlemmer viser til at siden regjeringen Stoltenberg tok over i 2005 og har fremforhandlet jordbruksoppgjørene for årene 2006–2012, har målprisene økt med over 3 800 kroner. Disse medlemmer ser med bekymring på at det nok en gang er forbrukeren som må ta regningen for regjeringens mislykkede landbrukspolitikk.

Disse medlemmer stiller seg kritiske til at resultatet av jordbruksoppgjøret foreligger etter at årets lønnsforhandlinger er avklart. Dette medfører at årets lønnsvekst for folk flest i stor grad er spist opp av økte målpriser på mat. Disse medlemmer stiller seg kritiske til den manglende forutsigbarhet dette medfører for forbruker.

Disse medlemmer viser til at dagens produksjonsbegrensninger er et hinder for å nå regjeringens mål for større nasjonal matproduksjon. Dagens landbrukspolitikk legger opp til en bruksstruktur som landbruks- og matminister Lars Peder Brekk betegnet i Stortingets spørretime 6. april 2011 som alt fra

«hobbypreget produksjon til bedrifter med million-omsetning».

Regjeringens mål om høyere matproduksjon er etter disse medlemmers oppfatning ikke reell, da støtte- og tilskuddsystemet er bygd opp slik at man ikke likebehandler store og små bruk.

Disse medlemmer viser til oppslag i Nationen 6. juni 2011 hvor det fremgår at Danone-gruppens norske avdeling ønsket å produsere egen melk. Danone-gruppen hadde planer om ett melkebruk med en kapasitet på årlig produksjon med rundt 1 000 til 1 200 kyr som i første omgang ville kunne gi 8 millioner liter melk årlig. Dette fikk de ikke gjøre da det ikke er anledning til å bygge opp en slik produksjon innenfor dagens regelverk. Disse medlemmer registrerer at det er skattebetalerne og forbrukerne som må ta regningen for den mislykkete landbrukspolitikken til regjeringen Stoltenberg II.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til en alternativ tiltakspakke for å bedre rammevilkårene for næringsaktørene i landbruket. Tiltakspakken består av følgende:

- Lavere toll på kraftfôr. Samme tollsats som Danmark.
- Bedre avskrivningssatser for maskiner og utstyr økes fra 20 til 25 pst.
- Investeringsstilskudd/omstillingsmidler (1,5 mrd. kroner)
- Avskrivningssats på driftsbygninger i jord- og skogbruket økes fra 6 til 8 pst.
- Fjerning av skatt på salg av gardsbruk
- Skattefri fondsavsetning til investeringer gjennom ei investeringsfondordning, (etter modell fra skogbruket). Utbytte til øvrige formål beskattes som kapital: 28 pst.
- Oppheve produksjonstaket for melk og kjøtt
- Endre og liberalisere konsesjonslovgivningen
- Deregulering (oppheve boplikt, driveplikt, delingsforbud, makspris for konsesjonspliktige landbrukseiendommer etc.)
- Åpne for alternativ organisasjonsformer for drift (samdrift, ANS, DA, AS etc.)
- Utvide dagens BSU-ordning (Boligsparing for ungdom) ved å øke sparebeløpet fra 20 000 til 25 000 kroner i året, nytt maks sparebeløp 300 000 kroner
- Stimulering til satsing på bioenergi (følge opp St.meld. nr. 39 (2008–2009)) – satt mål om at 30 pst. av bioavfall i landbruket skal medgå til produksjon av bioenergi – løser utfordringer knyttet til spredningsareal

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser til at land-

bruksnæringen har store behov for investeringer i årene fremover, blant annet på grunn av nye husdyrforskrifter. Men blant annet på grunn av redusert investeringsevne uteblir investeringene. Nationen meldte 12. januar 2010 om investeringstørke og byggekollaps, og at byggeaktiviteten i landbruket har stupt. De to siste års statistikk over igangsatte nybygg har vist en tilbakegang på nærmere 75 pst. Dette er det største fallet som noen gang er registrert i denne næringen.

Disse medlemmer ser behovet for å opprette ordninger hvor næringsaktører i landbruket kan avsette tidligere års driftsoverskudd i egne fond. Uttak av midler fra fond til fremtidige investeringer i næringsvirksomhet vil være skattefrie. Uttak av midler til andre formål enn dette mener disse medlemmer bør bli beskattet på lik linje som alminnelig inntekt, med 28 pst.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at kraftfôrprisen er viktig for både korn- og husdyrbønder. En forskningsrapport viser at om kraftfôrprisen blir redusert til dansk nivå, vil norske husdyrbønder kunne spare om lag 1,8 mrd. kroner i kostnader. Etter kompensasjon vil nettoeffekten for jordbruket bli 700–800 mill. kroner i pluss. Høy toll og avgifter fører i dag til at kraftfôrprisen ligger 135 pst. over verdensmarkedsprisen. Disse medlemmer viser til at reduserte kostnader til kraftfôr vil medføre økt lønnsomhet og økte inntekter for næringsaktører som driver husdyrhold.

Disse medlemmer viser til at ved å øke avskrivningssats for driftsbygninger i landbruket fra dagens 6 pst. til 8 pst. vil ha en provenyeffekt på om lag 150 mill. kroner. Disse medlemmer viser til at et slikt tiltak med avskrivningssatsene vil kunne motivere til økte investeringer og effektivisering i landbruket.

Disse medlemmer viser til at å øke avskrivningssats for maskiner og utstyr fra dagens 20 pst. til 25 pst. vil gi en provenyeffekt på 1 865 mill. kroner.

Disse medlemmer viser til at et slikt tiltak med avskrivningssatsene vil kunne motivere til økte investeringer i ny, moderne og mer effektiv maskinpark.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser til at ved innføring av volummodellen avvikles all innflytelse fra avtalepartene i jordbruket og Stortinget for å fastsette administrative priser. Forslaget innebærer etter disse medlemmers mening at premissleverandøren for den økonomiske utviklingen i disse sektorene flyttes fra avtalepartene til en næringsaktør i verdikjeden med påfølgende konkurransevridding.

Disse medlemmer vil, i forkant av nye omlegginger, at eksterne fagmiljøer skal vurdere hvilke alternativ som kan benyttes og hva effekten av dem vil være. I dette ligger også en grundig evaluering av dagens volummodell og hvor effektivt virkemidlet er til å styre mot Stortingets fastlagte mål.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen foreta en gjennomgang av markedsreguleringsordningene for å se om disse fungerer godt nok for alle aktører i verdikjeden, samt fremme forslag til endringer som særlig tar hensyn til forbrukerne og til lik konkurranse mellom aktørene i næringen. Ved forslag om flytting av sektorer ut av dagens målprissystem skal alltid alternativene ‘avvikling av markedsordningene’ og ‘kyllingmodellen’ utredes og vurderes.»

Disse medlemmer viser til behandlingen av St.meld. nr. 39 (2008–2009) hvor det ble satt mål om at 30 pst. av bioavfall i landbruket skal medgå til produksjon av bioenergi.

Disse medlemmer registrerer at problematikken rundt spredningsareal ved husdyrhold er en utfordring spesielt i pressområder hvor det er for lite landbruksareal. Disse medlemmer registrerer at enkelte land i EU har kommet lenger i å iverksette tiltak for å forbedre miljøet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener at satsing på bioenergi må prioriteres og at dette skal finansieres gjennom ENOVA SF.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide egen melding om satsing på bioenergi generelt og spesielt innenfor landbruket.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme sak for Stortinget om endring av forskrift om utenlandsk bearbeiding av kjøtt- og meierivarer, blant annet slik at retighetene som selges på auksjon, blir omsettelige.»

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om en ordning med omsettelige produksjonskvoter for kumelk som ikke begrenses til fylkes- eller regionnivå, men gjøres landsomfattende.»

Velferdsordningene

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Høyre, understreker

betydningen av gode velferdsordninger i landbruket, noe som bl.a. er viktig for å sikre rekruttering.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, mener at det derfor er positivt at satsene for tilskudd ved avløsning ved ferie og fritid økes med 3,5 pst., og at maksimal dagsats for tilskudd til avløsning ved sykdom mv. foreslås hevet fra 1 300 kroner til 1 400 kroner. Dette flertallet støtter disse tiltakene. Dette flertallet merker seg videre at det i proposisjonen foreslås å innføre en ordning med gradert uttak av avløsertilskudd ved foreldrepermisjon, og ser dette som et godt og positivt tiltak som støttes.

Økologisk produksjon og forbruk

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Høyre, konstaterer at det har vært en økning i omsetningen av økologiske matvarer, og er opptatt av at det legges til rette for at denne utviklingen kan fortsette.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser til at målet om 15 pst. bruk av norske arealer og 15 pst. av omsetningen totalt i økologisk produksjon om 8 år ikke lar seg forene med målet om en bærekraftig matproduksjon i jordbruket. Disse medlemmer viser til at økologisk produksjon legger beslag på mer areal – det har vært hevdet 20–25 pst. mer enn konvensjonell produksjon. Status for økologisk produksjon er nå 5 pst. areal og 1 pst. omsetning, noe som klart viser at målene er urealistiske og i klar konflikt med målene i denne meldingen om økt selvforsyning og økt samlet produksjon. Disse medlemmer har tillit til konvensjonell matproduksjon. Økologisk landbruk kan tilby viktige nisjeprodukt, og disse produktene skal selvfølgelig være tilgjengelig for de forbrukere som ønsker dette.

Disse medlemmer viser til at regjeringen arbeider med å bruke offentlige innkjøp som et virkemiddel til å oppnå målene om økologisk produksjon ved at det skal stilles krav i offentlige anbudsinnbydelser. Disse medlemmer vil advare mot en slik praksis, som implisitt vil sende et signal til befolkningen om at vanlig norsk landbruksproduksjon nærmest mangler myndighetenes godkjenning som sunn og sikker mat.

Matkjedeutvalget

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Høyre, viser til at Matkjedeutvalgets innstilling, NOU 2011:4 Mat, makt og avmakt, nå er til behandling i regjeringen. Innstillingen peker på vesentlige utfordringer i det

norske matmarkedet, bl.a. knyttet til organisering og manglende konkurranse i verdikjeden for mat. Utvalget mener bl.a. at det har skjedd en betydelig maktforskyvning i favør av paraplykjedene i dagligvarehandelen, noe som går på bekostning av både forbrukere og leverandører. Et av forslagene fra utvalget er at det bør etableres en lov som regulerer reglene for forhandlinger, en såkalt lov om god handelsskikk. Flertallet har merket seg at forslaget har fått bred tilslutning fra bl.a. LO, NHO, Forbrukerrådet, Bondelaget og Dagligvareleverandørenes forening.

Flertallet vil på denne bakgrunn be om at regjeringen starter et lovarbeid med sikte på å etablere en lov om god handelsskikk, og at det nedsettes et lovutvalg som skal utrede dette. Flertallet legger videre til grunn at det må være et mål at en slik lov kan behandles i inneværende stortingsperiode.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre mener det er viktig med et sterkt vern av forbrukernes interesser i samfunnet. Dette gjelder også i matvarebransjen. Forbrukerne skal ha et godt utvalg og kunne handle i et marked med god konkurranse. Regjeringen har interessant nok utredet styrkeforholdene i verdikjeden for mat uten å ha tatt med hele verdikjeden. Disse medlemmer peker på at en høynivågruppe i EU har behandlet akkurat den samme problematikken mellom leverandører og sisteledsomssetningen, og at man der kom frem til at den beste og ønskede løsningen ville være at partene selv kommer frem til omforente tiltak uten at politikere skal lovregulere forretningsforholdene mellom grupper av næringsdrivende innenfor bestemte bransjer. Disse medlemmer mener dette er en klok tilnærming som først burde vært foreslått prøvet også av den rødgrønne regjeringen fremfor å detalj- og lovregulere avtaler mellom selvstendige næringsdrivende.

Disse medlemmer vil vise til den store faglige uenigheten i kjølvannet av Matkjedeutvalgets rapport. Flere høringsinstanser har kommet med innvendinger. Konkurransetilsynet fremførte sin kritikk i en høringsuttalelse av 30. november 2011. Disse medlemmer viser til at Konkurransetilsynet mente at et særnorsk avgifts- og kostnadsnivå var blant de vesentlige forklaringer på situasjonen i matvarebransjen. Tilsynet har også funnet at marginene til de norske dagligvarekjedene er lavere enn både i Sverige og Storbritannia. Dette gjelder både når man sammenligner gjennomsnittsmarginen for bransjen og marginen til de største kjedene i hvert av landene. Disse medlemmer viser til at Justis- og beredskapsdepartementet i sin høringsuttalelse datert 5. desember 2011 er kritiske til en egen lov om handelsskikk. Departementet uttaler:

«For dette formålet finnes det allerede flere generelle lovregler og ulovfestede prinsipper som vil kunne få anvendelse. Fra et avtale- og kontraktsrettslig ståsted vises særlig til reglene i avtaleloven kapittel 3 og alminnelige ulovfestede prinsipper om lojalitet, som gjelder så vel ved forhandlinger med sikte på avtaleinngåelse, som etter at kontrakt er inngått.»

samt at:

«En særskilt regulering som foreslått for matvarebransjen vil derfor kunne føre til fragmentering av regelverket.»

Disse medlemmer vil peke på at mange nevner Storbritannia som eksempel på et land som har en lov om handelsskikk. Det er derfor interessant å merke seg at Justis- og beredskapsdepartementet bemerker at det er betydelige forskjeller mellom det norske og det engelske rettssystemet, og skriver at overføringsverdien av den britiske lovgivningen til norske forhold er begrenset. Disse medlemmer viser til at Fiskeri- og kystdepartementet i sin høringsuttalelse datert 14. desember 2011 mener at vertikal integrering ikke nødvendigvis er negativt, men også kan tenkes å føre til «bedre kvalitet og flere sjømatprodukter».

Disse medlemmer vil på bakgrunn av denne faglige uenigheten understreke at et eventuelt lovforslag som følger opp anbefalingene fra NOU 2011:4 må undergis en spesielt grundig og forsvarlig forbedelse og behandling, både av regjering og storting. Som anført i merknader er det stor faglig uenighet om virkningene og nødvendigheten av forslag som har til hensikt å innføre flere reguleringer av forholdene i mat- og dagligvarebransjen. Disse medlemmer vil også bemerke at tiltakene som foreslås i NOU 2011:4 ikke kan karakteriseres å tilhøre en innstilling, men snarere er anbefalinger fra et flertall i utvalget.

Justeringer i jordbruksoppgjøret

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til sine merknader om omprioriteringer i korn- og kjøttsektoren innenfor rammen av forslaget til årets jordbruksoppgjør. Disse medlemmer mener de foreslåtte prioriteringer kan dekkes inn for 2012 ved at 90 mill. kroner av underforbruket på kap. 1150 post 74 benyttes til de beskrevne produksjonsfremmende tiltak for korn og kjøtt i stedet for å bli overført til LUF-fondet. Disse medlemmer vil dekke inn videreføringen av sine omprioriteringer i 2013 på 90 mill. kroner ved at LUF-avsetningen reduseres tilsvarende.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag til vedtak:

«I

I statsbudsjettet for 2012 gjøres følgende endringer:

Kap.	Post	Formål	Kroner
Utgifter			
1150		Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.	
	50	Fondsavsetninger, økes med fra kr 1 038 653 000 til kr 1 059 653 000	21 000 000
	70	Markedsregulering <i>kan overføres</i> , reduseres med fra kr 190 900 000 til kr 188 300 000	2 600 000
	73	Pristilskudd, <i>kan overføres</i> , økes med fra 2 290 100 000 til 2 315 100 000	25 000 000
	74	Direkte tilskudd, <i>kan overføres</i> , reduseres med fra kr 8 351 319 000 til kr 8 305 591 000	45 728 000
	77	Utviklingstiltak, <i>kan overføres</i> , økes med fra kr 233 526 000 til kr 238 958 000	5 400 000
	78	Velferdsordninger, <i>kan overføres</i> , reduseres med fra kr 1 584 604 000 til kr 1 581 500 000	3 100 000

II

Stortinget gir Landbruks- og matdepartementet fullmakt til å iverksette tiltak i henhold til det justerte forslaget til jordbruksoppgjør, herunder tiltak som er knyttet til bevilgninger i 2013.»

3. Forslag fra mindretall

Forslag fra Fremskrittspartiet og Høyre:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen intensivere arbeidet med utvikling av nisje- og spesialprodukter i landbruket.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen endre regelverket for samdrifter, slik at fleksibiliteten blir større og at mulighetene for en variert og allsidig bruksstruktur blir bedre.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen oppheve de geografiske begrensningene og antall deltakere for deltakelse i samdrifter, samt kvotetaket.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen fremme sak for Stortinget om endring av jordlovas bestemmelser om delingsforbud.

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen ved fremleggelsen av statsbudsjettet for 2013 komme med en strategi for avbyråkratisering av landbruket.

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen tillate demonstrasjons- salg og servering ved besøk i produksjonslokaler eller i tilknytning til disse.

Forslag 7

Stortinget ber regjeringen oppheve alle produksjonsreguleringer (som for eksempel melkekvoter) dersom foredlingen skjer på egen gård.

Forslag 8

Stortinget ber regjeringen foreta en gjennomgang av markedsreguleringsordningene for å se om disse fungerer godt nok for alle aktører i verdikjeden, samt fremme forslag til endringer som særlig tar hensyn til forbrukerne og til lik konkurranse mellom aktørene i næringen. Ved forslag om flytting av sektorer ut av dagens målprissystem skal alltid alternativene «avvikling av markedsordningene» og «kyllingmodellen» utredes og vurderes.

Forslag 9

Stortinget ber regjeringen fremme sak for Stortinget om endring av forskrift om utenlandsk bearbeidning av kjøtt- og meierivarer, blant annet slik at rettingene som selges på auksjon, blir omsettelige.

Forslag 10

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om en ordning med omsettelige produksjonskvoter for kumelk som ikke begrenses til fylkes- eller regionnivå, men gjøres landsomfattende.

Forslag 11

Stortinget ber regjeringen utarbeide en helhetlig strategi for økt kjøttproduksjon, spesielt rettet inn mot storfekjøtt.

Forslag fra Fremskrittspartiet:*Forslag 12*

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om nødvendige lovendringer slik at bo- og driveplikten og prisreguleringen av landbrukseiendom kan oppheves.

Forslag 13

Jordbruksoppgjøret for 2012 bifalles ikke.

Forslag 14

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om overføringer til landbruket på linje med andre utgifter som fremmes i statsbudsjettet.

Forslag fra Høyre:*Forslag 19*

I statsbudsjettet for 2012 gjøres følgende endringer:

Kap.	Post	Formål	Kroner
Utgifter			
1150		Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.	
	50	Fondsavsetninger, økes med fra kr 1 038 653 000 til kr 1 059 653 000	21 000 000
	70	Markedsregulering <i>kan overføres</i> , reduseres med fra kr 190 900 000 til kr 188 300 000	2 600 000
	73	Pristilskudd, <i>kan overføres</i> , økes med fra 2 290 100 000 til 2 315 100 000	25 000 000
	74	Direkte tilskudd, <i>kan overføres</i> , reduseres med fra kr 8 351 319 000 til kr 8 305 591 000	45 728 000
	77	Utviklingstiltak, <i>kan overføres</i> , økes med fra kr 233 526 000 til kr 238 958 000	5 400 000
	78	Velferdsordninger, <i>kan overføres</i> , reduseres med fra kr 1 584 604 000 til kr 1 581 500 000	3 100 000

Forslag 20

Stortinget gir Landbruks- og matdepartementet fullmakt til å iverksette tiltak i henhold det justerte forslaget til jordbruksoppgjør, herunder tiltak som er knyttet til bevilgninger i 2013.

Forslag 15

Stortinget ber regjeringen justere periodiseringen av jordbruksoppgjøret til å følge kalenderåret, og sørge for at de rammevilkårene som ikke kan fastlegges for lengre perioder, kommer inn som en del av den årlige budsjettprosessen. Oppgjøret for 2012 videreføres som en overgangsordning ut budsjettåret 2012 med de endringer som gjøres i revidert nasjonalbudsjett for 2012.

Forslag 16

Stortinget ber regjeringen i forbindelse med fremleggelsen av statsbudsjettet for 2013 konkretisere hvilke skatter og avgifter landbruket blir ilagt som næring.

Forslag 17

Stortinget ber regjeringen i forbindelse med fremleggelsen av statsbudsjettet for 2013 fremme konkrete tiltak for skatte- og avgiftsreduksjoner for landbruket.

Forslag 18

Stortinget ber regjeringen utarbeide egen melding om satsing på bioenergi generelt og spesielt innenfor landbruket.

Forslag fra Kristelig Folkeparti:*Forslag 21*

- a) Prop. 122 S (2011–2012) sendes tilbake til regjeringen.
- b) Stortinget ber regjeringen innlede nye forhandlinger med jordbrukets organisasjoner, og legge

fram tilbud i samsvar med Stortingets forutsetninger i Innst. S. nr. 234 (2011–2012).

- c) Regjeringen gis fullmakt til å godkjenne avtalen så fremt det oppnås enighet med begge organisasjonene. I motsatt fall legges forslaget fram for Stortinget innen 15. juli 2012. Gjeldende avtale forlenges inntil ny avtale er vedtatt.

4. Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rår Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :**I**

I statsbudsjettet for 2012 gjøres følgende endringer:

Kap.	Post	Formål	Kroner
Utgifter			
1150		Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.	
	50	Fondsavsetninger, økes med	111 000 000
		fra kr 1 038 653 000 til kr 1 149 653 000	
	70	Markedsregulering, <i>kan overføres</i> , reduseres med	2 600 000
		fra kr 190 900 000 til kr 188 300 000	
	74	Direkte tilskudd, <i>kan overføres</i> , reduseres med	110 728 000
		fra kr 8 351 319 000 til kr 8 240 591 000	
	77	Utviklingstiltak, <i>kan overføres</i> , økes med	5 432 000
		fra kr 233 526 000 til kr 238 958 000	
	78	Velferdsordninger, <i>kan overføres</i> , reduseres med	3 104 000
		fra kr 1 584 604 000 til kr 1 581 500 000	

II

Stortinget gir Landbruks- og matdepartementet fullmakt til å iverksette tiltak i henhold til det fremlagte forslag til jordbruksoppgjør, herunder tiltak som er knyttet til bevilgninger i 2013.

Oslo, i næringskomiteen, den 11. juni 2012

Terje Aasland

leder

Arne L. Haugen

ordfører

